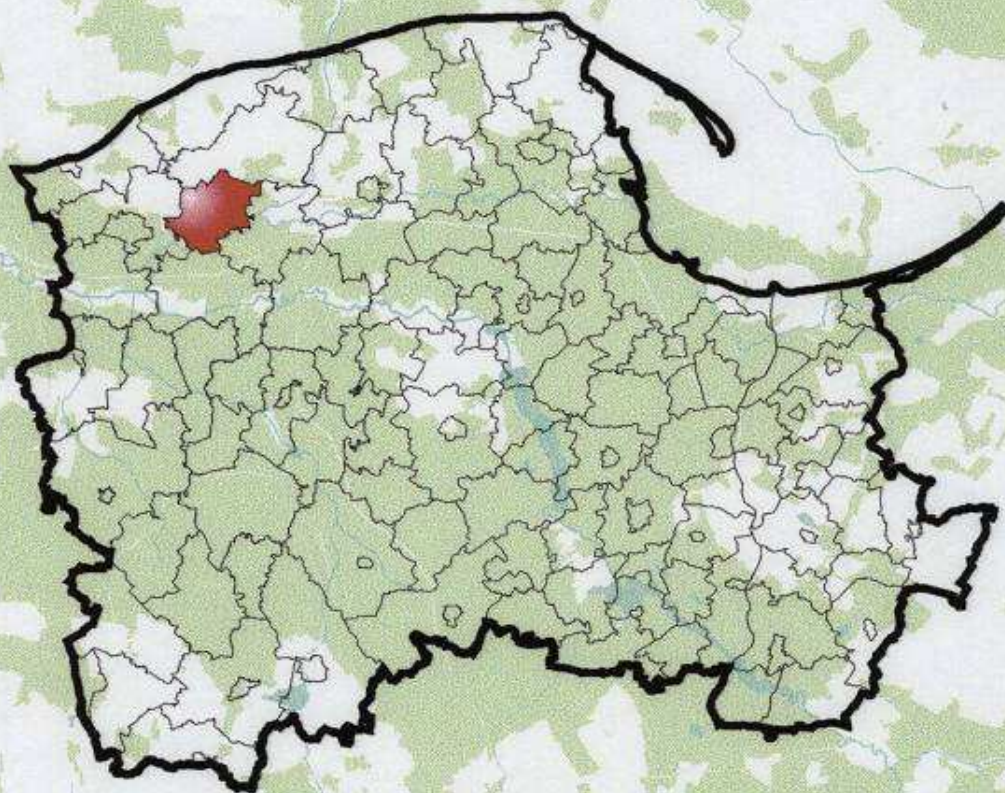

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WRAZ Z ELEMENTAMI STRATEGII ROZWOJU
GMINY DAMNICA**

**II. KONCEPCJA ROZWOJU
I ZAGOSPODAROWANIA**

SLUPSK 2000

BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W SLUPSKU-SAMORZĄDOWA JEDNOSTKA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WRAZ Z ELEMENTAMI STRATEGII ROZWOJU GMINY DAMNICA

II. KONCEPCJA ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Główny projektant

Zagadnienia programowe

Układ przestrzenny

Ochrona środowiska

Rolnictwo i leśnictwo

Inżynieria sanitarna

telekomunikacja i elektroenergetyka

Komunikacja

Środowisko kulturowe

mgr Krzysztof Zawadzki

Uprawnienia do projektowania nr 1433/94

mgr inż. arch. Tadeusz Ciemnoczołowski

Uprawnienia do projektowania nr 1205/91

mgr Jolanta Rekowska

mgr inż. Mirosława Hałuzo

inż. Grażyna Kubicz

mgr inż. Jolanta Więcek

mgr Iwona Kozerska

mgr Dorota Cieślik

SŁUPSK 2000 rok

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. SFORMUŁOWANIE ELEMENTÓW STRATEGII ROZWOJU	4
2.1. Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z diagnozy stanu	4
2.2. Główne cele i kierunki rozwoju przestrzennego gminy	8
3. KONCEPCJA ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY	15
3.1. Kształtowanie struktury przestrzennej gminy	15
3.2. Kształtowanie systemu osadniczego	17
3.2.1. Zasoby demograficzne	17
3.2.2. Potrzeby mieszkaniowe	22
3.2.3. Sieć osadnicza	23
3.2.4. Infrastruktura społeczna	24
3.3. Ochrona wartości i zasobów środowiska przyrodniczego	29
3.3.1. Zarys sieci ekologicznej	29
3.3.2. Ochrona przyrody	31
3.3.3. Ochrona zasobów wodnych	35
3.3.4. Zagrożenia środowiska	37
3.4. Ochrona dziedzictwa kulturowego	38
3.4.1. Środowisko kulturowe – archeologia	38
3.4.2. Środowisko kulturowe – architektura i budownictwo	40
3.5. Kierunki zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej	42
3.6. Kierunki zagospodarowania obszarów leśnych	49
3.7. Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji	51
3.8. Kierunki rozwoju układu komunikacyjnego	53
3.8.1. Sieć drogowa	53
3.8.2. Pasażerska komunikacja zbiorowa	55
3.8.3. Linie kolejowe	56
3.8.4. Komunikacja rowerowa	56
3.9. Kierunki rozwoju systemu infrastruktury technicznej	57
3.9.1. Zaopatrzenie w wodę	57
3.9.2. Gospodarka ściekowa	58
3.9.3. Gospodarka odpadami	60
3.9.4. Gospodarka cieplna	61
3.9.5. Zaopatrzenie w gaz	62
3.9.6. Telekomunikacja	62
3.9.7. Elektroenergetyka	63

Mapa w skali 1:25 000

„Gmina Damnica. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Koncepcja rozwoju i zagospodarowania”

1. WSTĘP

„KONCEPCJA ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA” stanowi kolejną część sporządzanego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Damnica”. Łącznie z wykonaną wcześniej częścią „Synteza uwarunkowań /w tym czynniki rozwoju i ograniczenia rozwoju”/, przedstawioną Radzie Gminy w grudniu 1999 roku/ stanowi pełny zestaw rozważań i propozycji przedstawiających koncepcję rozwoju gminy.

Przedkładana „KONCEPCJA ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA” to kompleksowy zestaw uwarunkowań, propozycji działań i rozwiązań przedstawiający poglądy zespołu autorskiego na zagospodarowanie gminy – do momentu prezentacji ich na posiedzeniu Zarządu Gminy Damnica. W wyniku dyskusji, zebranych uwag i opinii zostanie dokonany ostateczny wybór kierunków rozwoju i zagospodarowania gminy. W efekcie przyjęty przez Zarząd materiał stanowić będzie podstawę do końcowego etapu „Studium” to jest „Kierunków zagospodarowania przestrzennego”.

W celu łatwiejszej dyskusji na tym etapie prac projektowych zostały wyodrębnione podstawowe zagadnienia problemowe w ujęciu branżowym tj. dotyczące struktury przestrzennej gminy, systemu osadniczego, wartości i zasobów środowiska przyrodniczego, wartości środowiska kulturowego, rolniczej przestrzeni produkcyjnej, obszarów leśnych, turystyki i rekreacji, komunikacji, infrastruktury technicznej. Jednocześnie zgodnie z przyjętym zakresem opracowania, koncepcję rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy wzbogacono w stosunku do merytorycznego zakresu studium o elementy strategii rozwoju /podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju gminy/.

Sporządzenie „KONCEPCJI ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA” zostało poprzedzone przeprowadzeniem inwentaryzacji terenowej gminy Damnica /wrzesień-październik 1999r./, opracowaniem uwarunkowań rozwoju /październik 1999r./, prezentacją i akceptacją etapu Uwarunkowań na sesji Rady Gminy, uzgodnieniem z Zamawiającym wstępnych założeń do koncepcji studium w miesiącu lutym 2000r.

Przyjęty tok prac w ramach „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Damnica”:

- UWARUNKOWANIA ROZWOJU
- **KONCEPCJA ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA**
- KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

2. SFORMUŁOWANIE ELEMENTÓW STRATEGII ROZWOJU

2.1 Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z diagnozy stanu

Szczegółowe rozpoznanie istniejących uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Damnica przeprowadzono na etapie diagnozy stanu. Analizie poddano w szczególności uwarunkowania wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- prawa własności gruntów,
- jakości życia mieszkańców,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Rozpoznanie w/w uwarunkowań rozwoju podstawowych funkcji gminy stanowiło podstawę do określenia czynników i ograniczeń rozwoju, widzianych zarówno w wymiarze zewnętrznej jak i wewnętrznej sytuacji gminy. Szczegółowe uwarunkowania rozwoju w ujęciu sektorowym /branżowym/ zostały przedstawione w opracowaniu UWARUNKOWANIA ROZWOJU w punktach:

„4.1 Uwarunkowania – czynniki rozwoju podstawowych funkcji gminy /zewnętrzne i wewnętrzne”,

„4.2 Uwarunkowania – ograniczenia rozwoju podstawowych funkcji gminy /zewnętrzne i wewnętrzne”.

Dla potrzeb formułowania koncepcji rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy istotne staje się wyodrębnienie czynników sprzyjających i ograniczających rozwój gminy oraz realizacji misji gminy:

Czynniki zewnętrzne sprzyjające rozwojowi gminy

1. Możliwość finansowego wsparcia dla rolnictwa i zrównoważonego rozwoju wsi oraz ochrony środowiska i komunikacji, wynikająca z programów pomocy przedakcesyjnej Unii Europejskiej m.in. dla Polski /SAPARD i ISPA/.
2. Objęcie polskiego rolnictwa Wspólnotową Polityką Rolną, po uzyskaniu członkostwa w Unii Europejskiej.
3. Wyróżnienie w koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET Polska doliny Łupawy, jako krajowego korytarza ekologicznego, umożliwiające starania o fundusze, dotacje służące ochronie przyrody i zachowaniu walorów ekologicznych doliny.
4. Położenie gminy: w bliskim sąsiedztwie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, który z uwzględnieniem priorytetu ochrony przyrody, stanowi atrakcyjny teren rekreacyjno-poznawczy w skali kraju i Europy oraz w niewielkiej odległości od granic Słowińskiego Parku Narodowego - Światowego Rezerwatu biosfery o unikalnych na skalę międzynarodową walorach.
5. Planowana budowa gazociągu wysokiego ciśnienia Redzikowo-Lębork, część trasy przebiega przez teren gminy.
6. Przebieg przez teren gminy drogi krajowej nr 6 oraz linii kolejowej o znaczeniu międzynarodowym Szczecin-Gdańsk - zabezpieczających związki z miastem Gdańskiem jako ośrodkami regionalnym oraz ośrodkami powiatowymi Słupsk i Lębork.
7. Podejmowane działania aktywizujące rozwój województwa pomorskiego w tym opracowanie „Strategii rozwoju województwa pomorskiego”.
8. Wzrost kontaktów zagranicznych – możliwość nawiązania współpracy partnerskiej pomiędzy regionami i gminami.
9. Przebieg atrakcyjnych szlaków turystycznych /pieszego i wodnego/, związanych z rzeką Łupawą, łączących tereny turystyczno-rekreacyjne pojezierza z nadmorskimi /Park Krajobrazowy „Dolinia Słupi” ze Słowińskim Parkiem Narodowym/, co daje realne podstawy do formułowania oferty turystycznej w nawiązaniu do tych szlaków i występującego na terenie gminy bogactwa kulturowego - pałaców, parków, stanowisk archeologicznych.
10. Relatywnie bliski przebieg w sąsiedztwie obszaru gminy planowanych tras rowerowych: międzynarodowej hanzeatyckiej trasy nadmorskiej oraz regionalnej trasy rowerowej „Dolina Słupi” szlakiem elektrowni wodnych i dalej w kierunku Ustki.

Czynniki zewnętrzne ograniczające rozwój gminy

1. Niekorzystna w porównaniu do pozostałych regionów kraju, sytuacja społeczno-gospodarcza zachodniej części województwa pomorskiego /w tym gminy Damnica/, niska atrakcyjność dla inwestorów oraz położenie w rejonie depresji społeczno-gospodarczej.
2. Położenie gminy w zasięgu projektowanej strefy ochronnej ujęcia komunalnego „Głobino” oraz w zasięgu projektowanych stref ochronnych GZWP, wymuszające ograniczenia w korzystaniu ze środowiska.
3. Położenie gminy w zasięgu zlewni rzek przy morskich, głównie w zlewni rzeki Łupawy, bezpośrednio wpływającej do morza. Wymagane jest w każdym sposobie zagospodarowania i działalności stosowanie szczególnych reżimów ochronnych, przeciwdziałających zanieczyszczeniu wód płynących, a pośrednio Morza Bałtyckiego.
4. Niewystarczające uregulowania prawne na szczeblu rządowym, w zakresie finansowania przez Państwo zadań wynikających z przyjętej polityki ekologicznej.
5. Brak stabilnej polityki rządu w zakresie rolnictwa, a szczególnie rynku rolnego.
6. Zaniechanie modernizacji głównych tras komunikacyjnych.
7. Położenie gminy w mało atrakcyjnym turystycznie paśmie poza Wybrzeżem oraz terenami pojeziernymi.
8. Przewóz towarów o przekroczonej nośności powodujący niszczenie dróg nieprzystosowanych do takich ładunków.
9. Wysokie koszty dostosowania i modernizacji polskiego sektora żywnościowego do wymogów unijnych.
10. Pełna zależność systemów zaopatrzenia w energię elektryczną i usług telekomunikacyjnych od systemów krajowych.

Czynniki wewnętrzne sprzyjające rozwojowi gminy

1. Występowanie rozległych obszarów o korzystnych warunkach glebowych, sprzyjających wysokotowarowej produkcji rolnej.
2. Występowanie dużych ośrodków produkcyjnych, stanowiących zaplecze kubaturowe dla produkcji roślinnej i zwierzęcej
3. Korzystna struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych oraz korzystna struktura wiekowa użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych.
4. Duże powierzchnie lasów bukowych, bukowo-dębowych oraz dobry stan sanitarny i zdrowotny lasów.

5. Wolne tereny i obiekty dla inwestycji, szczególnie po PGR.
6. Korzystny przebieg tras komunikacyjnych.
7. Realizacja inwestycji infrastrukturalnych w tym systemu kanalizacji sanitarnej dla miejscowości Damno, Bobrowniki, Łojewo i Światły z oczyszczalnią ścieków w Bobrownikach.
8. Rezerwy w wydajnościach istniejących ujęć wody oraz wdrażanie programu porządkowania gospodarki odpadami.
9. Dobry stan techniczny sieci elektroenergetycznej oraz dynamiczny rozwój dystrybucji gazu płynnego - punktów wymiany butli gazowych.
10. Występowanie możliwości prowadzenia gospodarki rybackiej i wędkarstwa.

Czynniki wewnętrzne ograniczające rozwój gminy

1. Bezrobocie strukturalne – niskie kwalifikacje i niska aktywność zawodowa wolnych zasobów pracy.
2. Niedostateczna infrastruktura techniczna: gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami.
3. Słabo rozwinięta sfera usług turystycznych i obsługi podróżujących drogą nr 6.
4. Zły stan dróg wynikający z niskich nakładów na drogownictwo.
5. Występowanie osadnictwa związanego z funkcjonowaniem dawnych PGR, które utraciło obecnie swoją bazę dochodową.
6. Niski i utrwalający się w czasie poziom zamożności społeczeństwa gminy oraz niewystarczające środki w budżecie gminy na realizację inwestycji sprzyjających rozwojowi działalności gospodarczej.
7. Zły stan jakościowy wód płynących, brak i słaba izolacja od powierzchni pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego w części obszaru gminy oraz występujące wysokie zagrożenie zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i podziemnych, powodowane przede wszystkim intensywną, wielkotowarową gospodarką rolną, nie uregulowaną gospodarką ściekową.
8. Słabe wyposażenie indywidualnych gospodarstw w specjalistyczny sprzęt rolniczy oraz trudności ze zbytem wyprodukowanych płodów rolnych.
9. Duży areał użytków rolnych we władaniu Skarbu Państwa, wolne tempo prywatyzacji gruntów rolnych.

10. Braki w standardach i stanie sieci drogowej, niedostatecznie rozwinięte zaplecze techniczne motoryzacji /zwłaszcza w zakresie rosnących potrzeb przewozów towarowych taboru ciężarowego/, brak ciągów pieszych i dróg rowerowych dla powiązań zewnętrznych i wewnętrznych.
11. Brak zorganizowanej obsługi w zakresie skupu płodów rolnych i brak powiązań gospodarstw indywidualnych z przetwórstwem rolnym.

2.2 Główne cele i kierunki rozwoju przestrzennego gminy

Z przeprowadzonych szczegółowych analiz dotychczasowego zagospodarowania oraz z rozpoznania zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań /czynników i ograniczeń/, wynika główny cel rozwoju /misja/ gminy:

„Gmina Damnica - podmiejski obszar zrównoważonego rozwoju, z rozwiniętym rolnictwem, atrakcyjny teren zamieszkania, działalności gospodarczej i rekreacji, wykorzystujący dogodne położenie przy głównych szlakach komunikacyjnych Pomorza.”

Realizacja tego celu wymaga:

- traktowania ochrony środowiska jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych,
- rozwijania funkcji zgodnych z predyspozycjami środowiska oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki jego zasobami, zwłaszcza takimi jak: woda, gleby, lasy, przestrzeń,
- przeprowadzenia restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa,
- rozwoju działalności pozarolniczej na terenach wiejskich /wielofunkcyjny rozwój wsi – tworzenie miejsc pracy poza rolnictwem/,
- kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej w nawiązaniu do systemów ekologicznych,
- zabezpieczenia szczególnych wartości przyrodniczych, kulturowych, krajobrazowych, walorów dla turystyki i rekreacji,
- poprawy stanu komunikacji i infrastruktury technicznej

W konsekwencji tak sformułowanego celu przyjmuje się za funkcje wiodące gminy:

- gospodarkę rolną i leśną,
- działalność produkcyjno-usługową,
- mieszkalnictwo,
- turystykę i rekreację

Przyjęte cele i kierunki rozwoju przestrzennego gminy Damnica są spójne z:

- Koncepcją polityki przestrzennego zagospodarowania kraju „Polska 2000 plus”, w której przyjęto model równoważenia rozwoju oraz potrzebę przełamywania recesji w ramach stref wielofunkcyjnego, ekologicznie uwarunkowanego rozwoju,
- Spójną polityką strukturalną rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, w której rolnictwo traktuje się jako jedną z możliwych działalności gospodarczych na obszarach wiejskich i źródło utrzymania dla części ludności wiejskiej,
- polityką regionalną województwa pomorskiego w tym koncepcją studium zagospodarowania przestrzennego województwa słupskiego, w której podstawowe predyspozycje rozwojowe gminy należy wiązać z rozwiniętymi systemami infrastruktury technicznej wraz z komunikacją. W strategii gospodarowania przestrzenią województwa na terenie gminy wyróżniono: chronione obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, strefę restrukturyzacji rolnictwa i wsi, obszar znaczącej roli leśności i potencjalnej możliwości rozwoju turystyki, strefę aktywizacji działań związanych z rozwojem turystyki i wypoczynku, obszar potencjalnych możliwości, intensywnego rozwoju wykształcony w formie pasma wzdłuż infrastruktury technicznej,
- Partnerską strategią rozwoju województwa słupskiego na lata 1997-2010, w której gmina Damnica została zakwalifikowana do Rejonu Umownego Słupsk z przyjętą misją: „Rejon Słupski - obszar zrównoważonego rozwoju, centrum przemysłowe i rolnicze Pomorza Środkowego, z miastem Słupskiem jako ośrodkiem administracyjnym, kulturalnym i naukowym regionu w południowej części - z terenami dla rekreacji”.

Główne cele i kierunki w zakresie środowiska przyrodniczego

W zakresie ochrony przyrody:

1. ochrona i zwiększenie bioróżnorodności,
2. ochrona i kształtowanie sieci ekologicznej gminy,
3. utworzenie gminnego systemu obszarów chronionych, spójnego z systemem krajowym, poprzez obejmowanie ochroną prawną najcenniejszych przyrodniczo obszarów i obiektów,
4. przywracanie równowagi ekologicznej ekosystemom o obniżonym potencjale (dotyczy wód, lasów, gleb),
5. wzmocnienie przyrodniczej funkcji lasów,
6. wzrost świadomości i aktywności ekologicznej mieszkańców gminy.

W zakresie ochrony wód:

1. ograniczenie ładunku zanieczyszczeń przedostających się do wód powierzchniowych i podziemnych ze źródeł punktowych i obszarowych,
2. poprawa jakości wód płynących (dotyczy zwłaszcza wód o jakości nie odpowiadającej przyjętym normom czystości),
3. zapewnienie skutecznej ilościowej i jakościowej ochrony dla wód podziemnych (odnosi się również do zasobów znajdujących się poza granicami gminy: użytkowanych poprzez ujęcie Głobino oraz zasobów GZWP Nr 115, 105),
4. poprawa zdolności retencyjnych zlewni.

Ponadto w zakresie środowiska przyrodniczego istotne jest:

1. ochrona i racjonalne wykorzystanie złóż kopalin, w przypadku ich rozpoznania i udokumentowania,
2. przeciwdziałanie takim zagrożeniom, jak:
  - zanieczyszczenia komunikacyjne: nadmierny hałas i zanieczyszczenie powietrza wzdłuż drogi Szczecin - Gdańsk,
  - zagrożenie obniżenia się jakości wód oraz zachwiania ustalonych reżimów wodnych,
  - zagrożenie uproszczenia struktury i zachwiania równowagi ekologicznej gminy,
  - zagrożenie erozyjne gleb i degradacja powierzchni ziemi,
  - zagrożenie powodziowe.

Cele i kierunki rozwoju gminy w zakresie problemów społecznych

Głównym celem w zakresie problematyki społecznej jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Tworzenie najdogodniejszych warunków życia i dobrobytu mieszkańców powinno następować poprzez:

- dążenie do zapewnienia mieszkańcom, w możliwie największym stopniu źródeł utrzymania na miejscu w obrębie gminy, przez aktywizację rozwoju działalności pozarolniczej na terenach wiejskich,
- utrzymanie i dalszy rozwój sieci urządzeń obsługi ludności zapewniający możliwości podniesienia standardu i atrakcyjności zamieszkiwania na wsi,
- zapewnienie terenowych możliwości rozwoju budownictwa mieszkaniowego,
- przyciąganie inwestycji zewnętrznych szczególnie na tereny po byłych PGR,

Cele i kierunki rozwoju gminy w zakresie turystyki i rekreacji

- realizacja zagospodarowania turystycznego związanego z obsługą ciągu komunikacyjnego S 6.
- rozwój różnorodnych form turystyki kwalifikowanej /turystyka wędrowna – piesza, rowerowa, konna itp./ oraz turystyki wodnej – kajakarstwo, wędkarstwo,
- rozwinięcie nowej formy turystyki związanej z funkcją rolniczą tj. agroturystyki
- wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla podniesienia turystycznej atrakcyjności gminy.

Cele i kierunki rozwoju gminy w zakresie przestrzeni rolniczej

Cele i kierunki rozwoju gminy w zakresie zagospodarowania przestrzeni rolniczej zostały przyjęte na podstawie polityki państwa określonej m.in. w obowiązujących i przygotowywanych aktach prawnych, przyjętych przez Rząd programach rządowych, programach i działaniach wynikających z podpisania umów międzynarodowych /w tym umowy o stowarzyszeniu z Unią Europejską i objęcia Polski programami pomocy przedakcesyjnej, dotyczącymi rolnictwa i obszarów wiejskich: SAPARD, ISPA, PHARE II/.

Podstawowym celem w zakresie zagospodarowania przestrzeni rolniczej jest optymalne wykorzystanie potencjalnych możliwości rozwojowych obszaru dla prowadzenia dochodowej gospodarki rolnej, dostosowanej do pojemności środowiska przyrodniczego.

Cele i kierunki wynikające z polityki państwa dla przestrzeni rolniczej gminy dotyczą:

- prywatyzacji i restrukturyzacji sektora rolno-żywnościowego,
- ochrony przestrzeni rolniczej,
- poprawy struktury jakościowej i przestrzennej gruntów rolnych,
- poprawy wykorzystania przestrzeni rolniczej,
- ekologizacji przestrzeni rolniczej,
- rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego,
- ograniczenia niekorzystnych przestrzennych i społecznych skutków transformacji ustrojowej,
- poprawy sytuacji dochodowej rolników,
- wzrostu efektywności gospodarowania i poprawy standardów jakościowych produktów rolnych prowadzących do wzrostu konkurencyjności rodzimych produktów rolnych na rynkach krajowych i zagranicznych,
- rozwoju systemu obsługi rolnictwa,
- poprawy jakości życia oraz wyrównywania poziomu cywilizacyjnego ludności wiejskiej i miejskiej.

Cele i kierunki rozwoju gminy w zakresie przestrzeni leśnej

Cele dotyczące gospodarowania przestrzenią leśną na obszarze gminy wynikają z polityki leśnej państwa, określonej w obowiązujących programach krajowych i aktach prawnych - ustawie o ochronie środowiska, ustawie o ochronie przyrody, ustawie o lasach wraz z przepisami wykonawczymi).

Wymienione wyżej dokumenty ustalają następująco zakres przedmiotowy oraz hierarchię celów dotyczących prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej:

- zachowanie lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą,
- ochrona lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na

zachowanie różnorodności przyrodniczej, zachowanie leśnych zasobów genetycznych, walory krajobrazowe, potrzeby nauki,

- ochrona gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie lub uszkodzenie oraz o specjalnym znaczeniu społecznym,
- ochrona wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania wód podziemnych,
- produkcja, w oparciu o zasadę racjonalnej gospodarki, drewna oraz surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu.

Kierunki rozwoju gminy Damnica w zakresie prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej dotyczą:

- wzmocnienia odporności biologicznej i przywracania równowagi ekologicznej ekosystemom leśnym na gruntach porolnych,
- renaturyzacji i przebudowy struktury drzewostanów na żyznych siedliskach leśnych o niewykorzystanym wysokim potencjale,
- zwiększania powierzchni lasów ochronnych na obszarach bagiennych, w dolinach rzek i strumieni,
- zalesiania terenów marginalnych dla rolnictwa,
- ochrony bioróżnorodności w lasach,
- racjonalnego wykorzystania lasów dla potrzeb rekreacji i turystyki,
- racjonalnego zagospodarowania, drewna, zwierzyny łownej i runa leśnego,
- utrzymywania i wprowadzania zadrzewień z uwagi na względy ekologiczne i środowiskowe.

Cele i kierunki rozwoju gminy w zakresie komunikacji

- poprawa systemu komunikacyjnego w zakresie dostępności układu (sprawne powiązania zewnętrzne i wewnętrzne) dla wykorzystania położenia, walorów, istniejących rezerw i potencjału oraz podniesienia atrakcyjności gminy,
- przebudowa całego ciągu drogi krajowej nr 6 /w ramach obszaru potencjalnego wielofunkcyjnego rozwoju/ oraz modernizacja linii kolejowej Szczecin-Gdańsk,

- modernizacja głównych odcinków oraz niezbędne uzupełnienia sieci dróg powiatowych pozwalających na dogodniejsze zewnętrzne połączenia obszaru gminy z drogami krajowymi i wojewódzkimi, siedzibami powiatu i sąsiednich gmin oraz pomiędzy miejscowościami,
- przeprowadzenie niezbędnych uzupełnień w sieci dróg gminnych z uwzględnieniem ich standardu oraz znaczenia w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy,
- likwidacja niebezpiecznych miejsc na sieci drogowej /skrzyżowanie w Mianowicach/,
- ustalenie zasad i rozmieszczenia miejsc obsługi podróżnych na sieci drogowej gminy,
- utworzenie na obszarze gminy sieci tras rowerowych /w nawiązaniu do systemu ścieżek rowerowych Polski Północnej/,
- zintegrowanie komunikacji rowerowej z innymi środkami transportu (samochód, pociąg) w celu umożliwienia codziennych dojazdów do pracy, szkoły oraz wyjazdów rekreacyjnych i turystycznych.

Cele i kierunki rozwoju gminy w zakresie infrastruktury technicznej

- zapewnienie powszechnej dostępności i utrzymanie ciągłości dostaw wody odpowiedniej jakości,
- odprowadzenie ścieków z obszarów zurbanizowanych z zapewnieniem warunków ich oczyszczania zgodnie z wymogami ochrony środowiska,
- usuwanie odpadów stałych z terenów zurbanizowanych z zapewnieniem pełnego sanitarnego ich unieszkodliwiania w sposób zgodny z wymogami ochrony środowiska,
- rozwój gazyfikacji przewodowej,
- zapewnienie powszechnej dostępności do usług telekomunikacyjnych przewodowych,
- zapewnienie dostępności do usług telefonii bezprzewodowej na terenie gminy,
- zwiększenie efektywności użytkowania energii i stopniowa zamiana nośników energii na mniej szkodliwe ekologicznie.

3. KONCEPCJA ROZWOJU I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

3.1 Kształtowanie struktury przestrzennej gminy

Główne elementy struktury przestrzennej gminy Damnica stanowią:

- sieć osadnicza
- droga ekspresowa S6
- linia kolejowa
- obszary przestrzeni rolniczej
- obszary leśne
- rzeka Łupawa
- obszary ochrony ekologicznej
- obszar potencjalnego wielofunkcyjnego rozwoju wzdłuż drogi S6, a w tym:
- pasmo preferowanego rozwoju osadnictwa.

Podstawowymi cechami struktury przestrzennej gminy są:

- dominacja dróg komunikacji o znaczeniu ponadregionalnym, a w szczególności drogi ekspresowej S6,
- potencjalny rozwój zainwestowania w obszarze najbliższego otoczenia drogi S6,
- potencjalny rozwój osadnictwa podmiejskiego, /w ramach potencjalnego rozwoju zainwestowania w sąsiedztwie drogi S6/, słabo związanego z ośrodkiem gminnym,
- centralne położenie dużego obszaru leśnego,
- pasmo doliny Łupawy jako krajowy korytarz ekologiczny,
- różnorodność otwartych przestrzeni rolniczych, w tym obszar szczególnie predystynowany do gospodarki ekologicznej

W koncepcji rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy Damnica, uwzględniono możliwość rozwoju zainwestowania w ramach pasma preferowanego rozwoju osadnictwa, nie przewidując jednocześnie istotnego rozwoju przestrzennego istniejących jednostek osadniczych

W przypadku małych i peryferyjnie położonych jednostek, można spodziewać się utrwalenia tendencji zanikowej. Niezależnie od tego, proponuje się zasadę dopuszczania do

rozwoju przestrzennego, według potrzeb każdej jednostki osadniczej, w dowolnej lokalizacji ale w ścisłym i bezpośrednim nawiązaniu do istniejącego układu przestrzennego - pod warunkiem uwzględnienia wymagań ochronnych. Nowa zabudowa, rozplanowaniem i formą budynków, powinna wzmocniać tradycyjny, pozytywny krajobraz wiejski.

Obszar potencjalnego wielofunkcyjnego rozwoju w ciągu drogi S6

Przyjmuje się, że w związku z modernizacją drogi krajowej nr 6, przekształceniem jej w dwujezdniową drogę ekspresową klasy drugiej (S6) i intensyfikacją ruchu na tej drodze oraz ze względu na wzrost jej znaczenia gospodarczego, wzrośnie w istotnym stopniu zainteresowanie inwestycyjne terenami bezpośrednio do niej przyległymi.

Biorąc pod uwagę cały zespół uwarunkowań, związanych z techniczną, funkcjonalną i krajobrazową ochroną drogi, trzeba przyjąć, że największe naciski inwestycyjne będą dotyczyły co najmniej dwu- trzykilometrowego pasa terenu po obu stronach drogi, z wykluczeniem powierzchni leśnych.

Dla uniknięcia ryzyka chaosu przestrzennego, proponuje się objąć tą przestrzeń szczególnymi rygorami gospodarki przestrzennej, polegającymi na wyborze funkcji przewidywanego rozwoju i rezerwowaniu wybranych terenów dla jej przyszłej realizacji oraz chronienie pozostałych terenów przed zainwestowaniem.

Ze względu na małą odległość i dogodny dojazd do Słupska, właściwe jest rezerwowanie terenów na rozwój osadnictwa podmiejskiego. W studium proponuje się wyznaczenie na ten cel „pasma preferowanego rozwoju osadnictwa”.

Inne funkcje, szczególnie gospodarcze, jak usługowo-produkcyjne, mogą rozwijać się w oparciu o istniejące przy drodze S6 miejscowości: Wielogłowy, Sąborze, Mianowice, a szczególnie w Domaradzu, gdzie zainwestowanie gospodarcze może przyjąć znaczne formy przestrzenne.

Pasma preferowanego rozwoju osadnictwa

W obszarze potencjalnego wielofunkcyjnego rozwoju w ciągu drogi S6, postuluje się utworzenie pasma osadnictwa, opartego o rozwijane przestrzennie istniejące miejscowości, w ciągu: Paprzyce - Zagórzycza - Karzniczka - Zagórzyczki - Stara Dąbrowa i kilka nowo utworzonych jednostek.

Istotą struktury przestrzennej pasma powinna być sieć niewielkich jednostek osadniczych, krajobrazowo i akustycznie izolowanych zielenią i o atrakcyjnej formie przestrzennej, z silnym ośrodkiem usługowym w Zagórzycy - Karznicze, uzupełnianym przez Starą Dąbrówę.

Podstawowym warunkiem realizacji funkcji osadniczej w paśmie, powinno być zmniejszenie uciążliwości lotniska w Rędzikowie. Ewentualne, dalsze funkcjonowanie lotniska umożliwiłoby realizację osadnictwa jedynie w okolicach Starej Dąbrowy.

Utworzenie pasma wyklucza lokalizację w tym obszarze gminnego wysypiska - jego lokalizacja jest traktowana, jako alternatywna.

3.2 Kształtowanie systemu osadniczego

Skala potrzeb rozwoju usług publicznych jest ściśle związana z liczbą mieszkańców, jej strukturą wieku, koncentracją osadnictwa oraz roli i rangi poszczególnych miejscowości w ramach sieci osadniczej gminy.

3.2.1 Zasoby demograficzne

W stanie istniejącym gminę Damnica zamieszkuje 6368 osób /według Urzędu Statystycznego/ i 6342 osoby /według Urzędu Gminy/ tj. 0,29 % mieszkańców województwa pomorskiego oraz 0,93 % ludności wiejskiej województwa pomorskiego. Pod względem liczby mieszkańców gmina zajmuje 42 miejsce wśród 98 samorządowych wiejskich gmin województwa pomorskiego.

Gęstość zaludnienia w gminie Damnica jest niższa niż średnio w gminach województwa pomorskiego (gmina Damnica 38 osób/1 km², podczas gdy w gminach wiejskich województwa 41 osób/1 km²).

Największymi miejscowościami pod względem liczby mieszkańców są: Damnica (1210 osób), Bobrowniki (661 osób), Damno (618 osób), Karzniczka (396 osób) i Mianowice (320 osób). W pozostałych miejscowościach zamieszkuje mniej niż 300 osób.

Gminę charakteryzuje zbliżona do średniej na terenach wiejskich województwa pomorskiego struktura wieku mieszkańców. W gminie znaczny jest udział grupy w wieku przedprodukcyjnym, z którego będą zasilane zasoby pracy (w gminie 33,5 % - w gminach

województwa 32,2%), natomiast niższy jest udział grup w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (odpowiednio w gminie 56,0 % i 10,5 % - w gminach województwa 57,0 % i 10,8 %).

Zmiany w liczbie mieszkańców w 1998 roku były wynikiem zarówno przyrostu naturalnego (+ 11 osób w tym urodzenia 58 osób i zgony 47 osób) jak i dodatniego salda migracji stałej (+16 osób w tym 98 zameldowanych na stałe i 82 osoby wymeldowane).

Spośród 935 osób pracujących na terenie gminy (bez rolników indywidualnych oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zatrudniających 1-5 osób) największy jest udział zatrudnionych w dziale rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo (247 osób tj. 26,4 %) oraz przemysł (238 osób tj. 25,4 %).

Zaledwie co szósta osoba w gminie jest powiązana z rolnictwem poprzez fakt pozostawania we wspólnym gospodarstwie domowym z użytkownikiem gospodarstwa rolnego (w Polsce co druga). Jest to zjawisko typowe dla gmin z dużym udziałem sektora popegerowskiego. Jednocześnie obserwuje się wzrostową tendencję procesu ubywania ludności związanej z indywidualnym gospodarstwem rolnym.

Problemem ostatnich lat jest pogarszanie się sytuacji na rynku pracy. Gmina Damnica należy do rejonu gdzie negatywne skutki transformacji gospodarczej dotknęły w szczególnie szerokim zakresie. Likwidacja PGR-ów oraz redukcja zatrudnienia w przedsiębiorstwach przemysłowych przyczyniły się do znacznego wzrostu bezrobocia. Według stanu w I kwartale 1999 roku w gminie zarejestrowanych było 702 bezrobotnych, natomiast na koniec listopada 1999 roku 704 osoby.

Bezrobocie na terenie gminy jest problemem zarówno gospodarczym jak i społecznym. W skali kraju i województwa pomorskiego gmina znajduje się w obszarze depresji społeczno-gospodarczej.

Ludność gminy Damnica jest społeczeństwem stosunkowo młodym co oznacza że powinna być elastyczna na zmianę zawodu i powinna wykazać się większą przedsiębiorczością.

Niekorzystnym zjawiskiem jest wkraczanie w wiek potencjalnych zasobów pracy coraz liczniejszych roczników 18-latków wyżu demograficznego lat siedemdziesiątych. Okres niezbędnej transformacji gospodarki zbiega się więc ze znacznym przyrostem potencjalnych zasobów pracy, co będzie utrudniać rozwiązywanie problemu bezrobocia na terenie gminy.

Przewidywane zmiany zaludnienia

Zmiany zachodzące w zaludnieniu gminy są wynikiem występujących od wielu lat procesów demograficznych tj. dodatniego przyrostu naturalnego oraz nieznacznego dodatniego salda ruchu migracyjnego.

W ostatnich latach charakterystyczne jest osłabienie dynamiki przyrostu liczby mieszkańców, zmniejszający się przyrost naturalny oraz malejąca ruchliwość przestrzenna ludności.

Przyjęta w „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego” prognoza demograficzna przewiduje, że w okresie perspektywicznym tj. w latach 2000-2010, liczba ludności gminy powinna się stabilizować na poziomie 6200. Na podstawie analizy danych z ostatnich lat wynika, że już w roku 1998 gmina osiągnęła wielkość prawie 6400 mieszkańców.

Przyszłe zmiany zaludnienia gminy będą uzależnione głównie od przyrostu naturalnego. Natomiast nie należy się spodziewać wzrostu liczby mieszkańców wynikającego z dodatniego salda migracji.

Określenie liczby mieszkańców gminy w okresie perspektywicznym /z uwzględnieniem ruchów migracyjnych/ jest trudne do jednoznacznego przesadzenia, ponieważ zależność będzie ono w znacznym stopniu od czynników zewnętrznych wynikających z ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej kraju.

Jak wynika z prognoz liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym w roku 2010 /opracowywanych w ramach prac nad „Strategią rozwoju województwa pomorskiego”/ zakłada się spadek liczby pracujących w rolnictwie indywidualnym województwa pomorskiego o 25,4 %, co oznacza odejście od rolnictwa indywidualnego ponad 25 tys. osób. Proces odchodzenia od rolnictwa będzie możliwy przy założeniu, że pozarolniczy rynek pracy wchłonie ten dodatkowy przyrost osób /poza przyrostem osób wnikającym ze struktury wieku tj. zwiększeniem grupy produkcyjnej/. Przełożenie tych założeń na cały powiat śląski razem z miastem Śląskiem /w tym także gminą Damnica/ oznacza zmniejszenie liczby pracujących w rolnictwie z 6,7 tys. osób w roku 1999 do 5,0 tys. w roku 2010 przy jednoczesnym zwiększeniu liczby aktywnych zawodowo zamieszkałych na terenach wiejskich w powiecie śląskim z 31,2 tys. osób w roku 1998 do 35,0 tys. osób w roku 2010.

Biorąc pod uwagę fakt, że układ przestrzenny powinien stwarzać rezerwy zarówno dla większego rozwoju jak i dla stworzenia pola wyboru elementów przestrzennych, jak również że jednym z podstawowych elementów długookresowej polityki przestrzennej jest

m.in. rozwiązanie pełnych systemów infrastruktury technicznej, bezpieczniejsze jest przyjmowanie dla celów planistycznych optymistycznych, większych hipotez ludnościowych

W związku z powyższym przewiduje się w studium gminy, że w okresie perspektywnym **skala możliwości rozwoju gminy Damnica wynosi 7000 osób** i dla takiej wielkości powinny być zapewnione optymalne warunki życia na tym obszarze. Jednocześnie przewiduje się zmiany w strukturze wieku mieszkańców gminy: zwiększy się udział grupy w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym /odpowiednio z 56,0 % do 59,0 % oraz z 10,5 % do 11,0 %/ i zmniejszy się udział grupy w wieku przedprodukcyjnym /z 33,0 % do 30,0 %/.

Tab. 1 Gmina Damnica - Prognoza ludności według wieku

LATA	LUDNOŚĆ OGÓLEM	LUDNOŚĆ W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM/0-17/	LUDNOŚĆ W WIEKU PRODUKCYJNYM /18-59K I 20-64M/	LUDNOŚĆ W WIEKU POPORODUKCYJNYM /60K/65M. I WIĘCEJ/
2000	6400	2144	3584	672
2005	6700	2090	3886	724
2010	7000	2000	4230	770

Należy sądzić, że do roku 2010 następować będzie dalsza koncentracja mieszkańców gminy, przede wszystkim w miejscowościach o większym standardzie wyposażenia w urządzenia obsługi ludności. Największe szanse rozwoju mają miejscowości: Damnica /przyrost o około 200 osób/, Damno-Bobrowniki /przyrost o około 150 osób/, Zagórzycy-Karżniczka /przyrost o około 70 osób/. W pozostałych miejscowościach następować będzie mniejszy przyrost liczby mieszkańców bądź jej stabilizacja.

Dla gminy Damnica w układzie miejscowości przewiduje się następującą prognozę demograficzną do roku 2010:

Tabela 2. Prognoza zasobów demograficznych gminy Damnica wg miejscowości

LP	NAZWA SOŁECTWA MIEJSCOWOŚCI	1994R.	1999R.	ZMIANY W LATACH 1994-1999 /OSÓB/	2010 /PROGNOZA/
1.	Bięcino	209	211	+2	220
	Bięcino	209	211	+2	220
2.	Bobrowniki	882	908	+26	980
	Bobrowniki	627	661	+34	720
	Łojewo	217	212	-5	220
	Skibin	38	35	-3	40
3.	Damnica	1270	1389	+119	1590
	Budy	125	133	+8	140
	Damnica	1102	1210	+108	1400
	Dębniczka	38	40	+2	40
	Łężyca	5	6	+1	10
4.	Damno	665	692	+27	780
	Damno	599	618	+19	700
	Głodowo	9	9	0	10
	Wiatrowo	57	65	+8	70
5.	Dąbrówka	375	423	+48	450
	Dąbrówka	132	144	+12	160
	Jeziorka	29	39	+10	40
	Świtały	187	216	+29	220
	Wisznio	27	24	-3	30
6.	Domaradz	236	248	+12	270
	Domaradz	236	248	+12	270
7.	Karżniczka	388	396	+8	440
	Karżniczka	388	396	+8	440
8.	Łebień	227	224	-3	240
	Łebień	227	224	-3	240
9.	Mianowice	300	320	+20	360
	Mianowice	300	320	+20	360
10.	Sąborze	250	264	+14	300
	Paprzyce	93	93	0	100
	Sąborze	157	171	+14	200
11.	Stara Dąbrowa	191	199	+8	220
	Stara Dąbrowa	191	199	+8	220
12.	Strzyżyno	262	253	-9	270
	Strzyżyno	262	253	-9	270
13.	Święcichowo	325	328	+3	350
	Mrówczyno	62	56	-6	60
	Święcichowo	263	272	+9	290
14.	Wielogłowy	150	168	+18	180
	Wielogłowy	150	168	+18	180
15.	Zagórzycza	306	319	+13	350
	Zagórzycza	276	283	+7	300
	Zagórzyczki	30	36	+6	50
	Razem gmina	6036	6342	+306	7000

3.2.2 Potrzeby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe gminy Damnica w stanie istniejącym stanowi 1569 mieszkań /5588 izb mieszkalnych/ o łącznej powierzchni użytkowej 100.746 m². Niedobór mieszkań w stosunku do liczby gospodarstw domowych wynosi w stanie istniejącym 190 mieszkań.

Warunki mieszkaniowe gminy Damnica są zbliżone do średnich w gminach wiejskich województwa pomorskiego. Potwierdzają to wybrane wskaźniki sytuacji mieszkaniowej w 1998 roku. W stosunku do województwa pomorskiego gminę charakteryzuje mniejsza liczba izb mieszkalnych i osób w mieszkaniu oraz mniejsza powierzchnia użytkowa na 1 osobę i 1 mieszkanie.

	Gmina Damnica	Powiat Słupski	Województwo Pomorskie /wieś/
Liczba izb w mieszkaniu	3,56	3,64	3,91
Liczba osób/1 mieszkanie	3,99	3,78	4,31
Liczba osób/1 izbę	1,12	1,04	1,10
Pow. uż. mieszk./1 osobę w m ²	16,10	16,70	16,70
Pow. uż. mieszk./1 mieszkanie w m ²	64,20	63,10	71,90

Potrzeby mieszkaniowe gminy w okresie perspektywicznym tj. do 2010 roku wynikać będą z:

- konieczności zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych określonych w stanie istniejącym,
- szacunku ubytków mieszkań w latach 1999-2010 /3% stanu w 1998 roku/,
- planowanego przyrostu liczby mieszkańców gminy /tj. o około 630 osób czyli 170 gospodarstw domowych/.

Potrzeby mieszkaniowe gminy do roku 2010 wynosić będą około 400 mieszkań /około 60 ha terenów mieszkaniowych/. Poza realizacją nowych mieszkań istotne będzie przeprowadzenie remontów istniejących zasobów mieszkaniowych /prawie 60% mieszkań na terenie gminy zostało zrealizowanych przed 1944 rokiem/.

3.2.3 Sieć osadnicza

Według stanu na koniec 1998 roku gminę Damnica zamieszkuje około 6400 osób. Gęstość zaludnienia jest niższa niż średnio w gminach województwa pomorskiego (gmina Damnica 38 osób/1 km², podczas gdy w gminach wiejskich województwa 41 osób/1 km²).

Sieć osadnicza gminy jest rozdrobniona i tworzy 28 miejscowości, z czego 12 wsi oraz 16 pozostałych miejscowości (osady i kolonie). Teren gminy podzielony jest na 15 sołectw.

Osadnictwo gminy Damnica związane jest z podstawowymi ciągami komunikacyjnymi przebiegającymi przez gminę w relacji wschód-zachód /droga nr 6 i linia kolejowa Gdańsk-Szczecin/ oraz północ-południe /Mianowice-Główczyce/. W miejscowościach położonych bezpośrednio przy tej drodze Mianowice-Główczyce (Mianowice, Zagórzycza, Karzniczka, Damnica, Damno) zamieszkuje łącznie 2800 osób, tj. 44 % mieszkańców gminy.

Dominujące funkcje poszczególnych miejscowości są ściśle związane z zagospodarowaniem przestrzeni gminy tj. produkcją rolną, gospodarką leśną, działalnością produkcyjno-usługową oraz obsługą ludności.

W okresie perspektywicznym nie przewiduje się zasadniczych zmian w istniejącej hierarchii sieci osadniczej. Dominującą jednostką pod względem poziomu wyposażenia w usługi pozostanie ośrodek gminny Damnica. Dla północnej części gminy główną wsią wyposażoną w usługi podstawowe o poziomie podobnym jak w Damnicy będzie zespół wsi Damno-Bobrowniki. Rangę podstawową będą miały także wsie Karzniczka-Zagórzycza, Domaradz i Stara Dąbrowa, stanowiące jednostki o pełnym wyposażeniu w usługi. Pozostałe wsie sołeckie o liczbie mieszkańców większej niż 150 osób, posiadać będą niepełne wyposażenie w usługi. Pozostałe miejscowości nie posiadające statusu wsi sołeckiej i o mniejszej liczbie mieszkańców stanowią będą jednostki produkcyjne /osady/.

Przy utrzymaniu dotychczasowej sieci osadniczej gminy, niezbędne stają się przekształcenia i rehabilitacja istniejącego zainwestowania, zagospodarowanie ośrodków produkcyjnych po PGR oraz rozwój funkcji pozarolniczych na terenach wiejskich.

3.2.4 Infrastruktura społeczna

Kształtowanie sieci usług odbywać się powinno zgodnie z kompetencjami gminy w tym zakresie:

- a) usługi bytowe (handel, gastronomia, rzemiosło usługowe) rozwijać się powinny w sposób rynkowy jako funkcje komplementarne dla mieszkalnictwa,
- b) usługi oświaty, kultury, sportu, ochrony ppoż. rozwijać się powinny jako zadania własne gminy,
- c) usługi sakralne i łączności rozwijać się powinny zgodnie z miejscowymi potrzebami,
- d) usługi zdrowia o znaczeniu gminnym rozwijać się powinny przy pełnej kontroli gminy zaspokojenia potrzeb w tym zakresie,

Jakościowe i ilościowe uzupełnienie zestawu urządzeń usługowych zapewniających właściwą obsługę mieszkańców gminy następować powinno zgodnie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Sieć urządzeń obsługi ludności w okresie perspektywicznym kształtowana będzie w ścisłym związku z przyjętą hierarchią sieci osadniczej:

- a) ośrodek gminny /wielofunkcyjny ośrodek rozwoju o znaczeniu lokalnym/ - obsługa mieszkańców gminy powinna obejmować usługi oświaty, kultury, zdrowia i opieki społecznej, handlu, gastronomii, rzemiosła, łączności, sportu i rekreacji, administracji samorządowej, finansowej, ubezpieczeniowej, politycznej i gospodarczej. Funkcję ośrodka gminnego pełnić będzie miejscowość Damnica.

Miejscowość wyposażona będzie w przedszkole, szkołę podstawową I-VI, gimnazjum, ośrodek zdrowia, aptekę, gminny ośrodek kultury, bibliotekę, urząd pocztowo-telekomunikacyjny, urząd gminy, komisariat policji, kościół, cmentarz, boisko sportowe, szkolną salę gimnastyczną, stacje obsługi samochodów, usługi bytowe, rzemiosło, straż pożarną.

- b) jednostka uzupełniająca ośrodek gminny

Funkcję ośrodka uzupełniającego pełnić będzie zespół miejscowości sołeckich Damno-Bobrowniki. Jednostka wyposażona będzie w oddział przedszkolny, szkołę podstawową I-VI, gimnazjum, ośrodek zdrowia, ośrodek kultury, bibliotekę, urząd pocztowo-telekomunikacyjny, kościół, cmentarz, boisko sportowe, szkolną salę gimnastyczną, stacje obsługi samochodów, usługi bytowe, rzemiosło, straż pożarną.

c) jednostka elementarna o pełnym wyposażeniu w usługi - obsługa mieszkańców obejmować będzie zaspokajanie potrzeb w zakresie:

- usług oświaty /oddział przedszkolny, szkoła podstawowa/
- usług kulturalnych /klub-światlica/
- usług sportu /boisko sportowe, szkolna sala gimnastyczna/
- usług bytowych
- usług ochrony ppoż.

Funkcję jednostki elementarnej o pełnym wyposażeniu w usługi pełnić będą zespoły wsi sołeckich: Zagórzycza i Karzniczka oraz Domaradz i Stara Dąbrowa.

d) jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi - obsługa mieszkańców obejmować będzie zaspokojenie potrzeb w zakresie:

- usług kultury /klub-światlica/
- usług sportu /boisko sportowe/
- usług bytowych

Funkcję jednostki elementarnej o niepełnym wyposażeniu w usługi pełnić będą wsie sołeckie o liczbie mieszkańców większej od 150 osób /Bięcino, Dąbrówka, Lebień, Mianowice, Saborze, Strzyżyno, Święcichowo, Wielogłowy/.

Miejscowości zaliczone do tej kategorii powinny być wyposażone w klub-światlicę i plac sportowy /boisko sportowe/.

e) jednostka produkcyjna (osada) - obsługa mieszkańców następować będzie przez jednostki grupy a, b, c i d.

Funkcję jednostki produkcyjnej pełnić będą pozostałe miejscowości o mniejszej liczbie mieszkańców i nie posiadające statusu wsi sołeckiej: Łojewo, Skibin, Budy, Dębiczka, Łężyca, Głodowo, Wiatrowo, Jeziorka, Światały, Wiszno, Paprzyce, Mrówczyno, Zagórzyczki.

4. Przewiduje się rozwój usług w poszczególnych działach:

a) w zakresie wychowania przedszkolnego

- adaptacja istniejącego przedszkola w Damnicy,
- adaptacja istniejących oddziałów przedszkolnych „0” w Damnie, Domaradzu i Zagórzycy/,

b) w zakresie szkolnictwa podstawowego:

- adaptacja 4 szkół podstawowych /Damnica, Damno, Domaradz, Zagórzycy/,
- adaptacja 2 gimnazjów /Damnica, Damno/,
- adaptacja specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego w Damnicy,
- c) w zakresie zdrowia:
  - adaptacja 3 ośrodków zdrowia /Damnica, Bobrowniki i Stara Dąbrowa/,
  - uruchomienie apteki w Damnicy,
- d) w zakresie kultury:
  - adaptacja gminnego domu kultury w Damnicy,
  - adaptacja 3 bibliotek publicznych /w tym biblioteki gminnej w Damnicy oraz filii biblioteki gminnej w Starej Dąbrowie i Damnie/,
  - adaptacja istniejących bibliotek szkolnych /Damnica, Damno, Domaradz, Zagórzycy/,
  - funkcjonowanie podstawowych urządzeń kulturalnych typu klub-światlica w poszczególnych wsiach sołectkich w tym w szczególności w zespołach miejscowości Damno i Bobrowniki, Zagórzycy i Karżniczka oraz Domaradz i Stara Dąbrowa.
- e) w zakresie administracji:
  - adaptacja istniejących obiektów w Damnicy /Urząd Gminy, Bank Spółdzielczy, Komisariat Policji, Nadleśnictwo/,
- f) w zakresie łączności:
  - adaptacja istniejących urzędów pocztowo-telekomunikacyjnych w Damnicy i Starej Dąbrowie,
  - adaptacja centrali telefonicznej w Damnicy,
- g) w zakresie usług sakralnych:
  - adaptacja czynnych cmentarzy w Damnicy, Damnie, Zagórzycy,
  - adaptacja istniejących kościołów w Damnie, Zagórzycy, Damnicy i Domaradzu/,
- h) w zakresie usług sportu:
  - adaptacja istniejących boisk i terenów sportowych w Damnicy Damnie, Bobrownikach, Lebieniu, Strzyżynie, Starej Dąbrowie, Domaradzu, Święcichowie, Karżniczce, Zagórzycy, Sąborzu i Dąbrówce /z ich urządzeniem/,
  - adaptacja istniejących szkolnych sal gimnastycznych w Damnicy /2/, Damnie,
  - budowa szkolnej sali gimnastycznej w Zagórzycy,
  - urządzenie placów sportowych /boisk/ w miejscowościach: Bięcino, Mianowice, Wielogłowy, Świtały,

i) w zakresie ochrony p.pożarowej:

- adaptacja istniejących obiektów w Damnicy, Zagórzycy i Bobrownikach,
5. W rejonach rozwoju turystyki i rekreacji oraz głównych tras komunikacyjnych preferowane będą realizacje urządzeń (stałych i sezonowych) związanych z obsługą ruchu turystycznego takich jak: różnorodna baza noclegowa, urządzenia gastronomiczne, handlowe, sportowe oraz inne w miarę pojawiających się potrzeb w tym zakresie.

Tabela - Gmina Damnica - Kierunki rozwoju sieci szkół na terenie gminy

LP	SIEĆ SZKÓŁ	OBWÓD
	Szkoły podstawowe:	
1.	Szkoła podstawowa DAMNICA	Bięcino, Budy, Damnica, Dębniczka, Łężyca, Mrówczyno, Święcichowo, Strzyżyno
2.	Szkoła podstawowa DAMNO	Bobrowniki, Damno, Dąbrówka, Głodowo, Jeziorka, Łojewo, Skibin, Świtały, Wiatrowo, Wiszno
3.	Szkoła podstawowa DOMARADZ	Domaradz, Łebień, Nowa Dąbrowa, Stara Dąbrowa
4.	Szkoła podstawowa ZAGÓRZYCA	Karżniczka, Mianowice, Paprzyce, Saborze, Wielogłowy, Zagórzycy, Zagórzyczki
	Gimnazja:	
1.	Gimnazjum DAMNICA	Bięcino, Budy, Damnica, Dębniczka, Domaradz, Karżniczka, Łebień, Łężyca, Mianowice, Mrówczyno, Nowa Dąbrowa, Paprzyce, Saborze, Stara Dąbrowa, Strzyżyno, Święcichowo, Wielogłowy, Zagórzycy, Zagórzyczki
2.	Gimnazjum DAMNO	Bobrowniki, Damno, Głodowo, Łojewo, Jeziorka, Skibin, Świtały, Wiatrowo, Wiszno

Tabela - Gmina Damnica - Kierunki rozwoju systemu obsługi ludności

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ZNACZENIE MIEJSCOWOŚCI W SIECI OSADNICZEJ GMINY - PERSPEKTYWA	WIODĄCA FUNKCJA MIEJSCOWOŚCI - PERSPEKTYWA	POZIOM OBSŁUGI I PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI - PERSPEKTYWA ^{1/}
1.	Bięcino	jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo	I/0 220
2.	Bobrowniki	ośrodek uzupełniający	rolnictwo, obsługa rolnictwa, mieszkalnictwo, obsługa ludności	II/I 720
3.	Budy	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0 140
4.	Damnica	ośrodek gminny	jednostka wielofunkcyjna	II 1.400
5.	Damno	ośrodek uzupełniający	rolnictwo, obsługa rolnictwa, mieszkalnictwo, obsługa ludności	II/I 700
6.	Dąbrówka	jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo	I/0 160

7.	Dębniczka	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0	40
8.	Domaradz	jednostka elementarna o pełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo, mieszkalnictwo, działalność usługowo-produkcyjna	I	270
9.	Głodowo	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0	10
10.	Jeziorka	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0	40
11.	Karżniczka	jednostka elementarna o pełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo, obsługa rolnictwa, mieszkalnictwo, obsługa ludności	I	440
12.	Łebień	jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo	I/O	240
13.	Łężycza	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0	10
14.	Łojewo	jednostka produkcyjna	rolnictwo, obsługa rolnictwa, mieszkalnictwo	0	220
15.	Mianowice	jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo, obsługa rolnictwa, mieszkalnictwo, działalność usługowo-produkcyjna	I/O	360
16.	Mrówczyno	jednostka produkcyjna	rolnictwo	0	60
17.	Paprzyce	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0	100
18.	Sąborze	jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo, działalność usługowo-produkcyjna	I/O	200
19.	Skibin	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0	40
20.	Stara Dąbrowa	jednostka elementarna o pełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo, mieszkalnictwo, obsługa ludności	I	220
21.	Strzyżyno	jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo	I/O	270
22.	Święcichowo	jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo	I/O	290
23.	Świtawy	jednostka produkcyjna	rolnictwo, obsługa rolnictwa	0	220
24.	Wiatrowo	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo, obsługa rolnictwa	0	70
25.	Wielogłowy	jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi	rolnictwo, obsługa rolnictwa, mieszkalnictwo	I/O	180
26.	Wisžno	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0	30
27.	Zagórzycza	jednostka elementarna o pełnym wyposażeniu w usługi	mieszkalnictwo, rolnictwo, obsługa ludności	I	300
28.	Zagórzyczki	jednostka produkcyjna	mieszkalnictwo	0	50
	Razem gmina				7.000

^V II - ośrodek gminny,

III/I - jednostka uzupełniająca

I - jednostka elementarna o pełnym wyposażeniu w usługi

I/O - jednostka elementarna o niepełnym wyposażeniu w usługi

O - jednostka elementarna - produkcyjna

3.3 Ochrona wartości i zasobów środowiska przyrodniczego

3.3.1 Zarys sieci ekologicznej

Analiza struktury ekologicznej gminy Damnica pozwala na wyróżnienie obszarów, pasm i obiektów wyróżniających się pod względem wartości i roli ekologicznej, tworzących wspólnie sieć ekologiczną gminy.

Ze względu na wysoką różnorodność przyrodniczą i krajobrazową oraz szczególne znaczenie w procesach zasilania i migracji, sieć ekologiczna gminy wymaga różnorodnych działań ochronnych i wzmacniających. Powinny być one podejmowane na różnych poziomach - lokalnym, regionalnym, krajowym i należy je zintegrować z innymi działaniami, odnoszącymi się do sfery społecznej, gospodarczej.

W sieci ekologicznej gminy Damnica wyróżniają się pasma ekologiczne przebiegające wzdłuż dolin rzecznych: Łupawy, Charstnicy oraz drobniejszych dopływów. W pasmach tych występują zbiorowiska współtworzące cenne, naturalne i półnaturalne ekosystemy: wodne, leśne, w tym lasy olsowe i łęgowe, torfowiskowe, szuwarowe, łąkowe - poprzez ekosystemy odbywa się liniowy przepływ materii, energii, gatunków.

Wśród ciągów ekologicznych związanych z dolinami rzecznyymi, szczególne znaczenie ma pasmo rozciągające się wzdłuż doliny Łupawy. Charakteryzuje je zwłaszcza bogata struktura ekologiczna, wysoka różnorodność biologiczna, duża atrakcyjność krajobrazowa. W paśmie dolinym Łupawy zawierają się ostoje ornitologiczne (regionalna) oraz ichtiologiczne. Odbywa się tutaj ciągły przepływ gatunków, materii, energii oraz informacji biologicznej w krajobrazie, docelowo pomiędzy Wybrzeżem Bałtyku a Pojezierzem Bytowskim.

Pasma dolinne wzdłuż Łupawy, ze względu na wartość przyrodniczą i istotne znaczenie w systemie powiązań przyrodniczych, zostało wyróżnione w Krajowej koncepcji Sieci Ekologicznej - ECONET - Polska (1996). Wskazano je do ochrony jako korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym.

Z korytarzem ekologicznym Łupawy łączą się inne pasma dolinne, z których najważniejsza jest dolina Charstnicy. Korytarz Łupawy zasilają również obszary, pasma leśne.

Lasy są istotnym elementem sieci ekologicznej gminy. Ze względu na stopień naturalności szczególnie cenne są lasy związane z siedliskami hydrogenicznymi, znajdujące się głównie w obrębie pasm dolinnych rzek, na obszarach torfowiskowych. Dużym stopniem naturalności wyróżniają się lasy liściaste występujące na odpowiednio żyznych siedliskach.

Niestety, na terenie gminy występują też lasy zubożone gatunkowo, zniekształcone zbyt dużą domieszką sosny w drzewostanie.

Fragmety największych kompleksów leśnych (główny - w środkowej części gminy, pozostałe: w okolicach Strzyżyna, na południe od Mianowic), znajdują się bezpośrednio w zasięgu głównych pasm dolinnych - Łupawy, Charstnicy. Przeważające ich części stanowią obszary ekologicznego zasilania tych ciągów ekologicznych.

Z uwagi na wielkość, położenie i stopień bioróżnorodności, ekologicznie największe znaczenie ma kompleks leśny rozprzestrzeniający się w środkowej części gminy.

Poza wymienionymi wyżej kompleksami, pozostałe tereny leśne tworzą samodzielne lub powiązane z dolinami pasma, o charakterze łącznikowym.

Niestety ogólnie biorąc struktura przestrzenna lasów nie jest w pełni i właściwie ukształtowana. Stosunkowo niska jest ogólna powierzchnia lasów, występują często drobne, czasami fragmentaryczne powierzchnie leśne, w niedostateczny sposób powiązane z pozostałymi obszarami sieci ekologicznej.

Na terenie gminy, pod względem wartości ekologicznych wyróżnia się teren mokradłowy, obejmujący jezioro Dąbrówka wraz z otaczającym je torfowiskiem wysokim, porośniętym głównie borem bagiennym. Obszar ten, z uwagi na wysoką bioróżnorodność (ostoja ornitologiczna, zespół roślinny związany z torfowiskiem wysokim), stanowi lokalne biocentrum wzmacniające, zasilające i urozmaicające przyrodniczo i krajobrazowo rozpościerające się wokół rozległe tereny rolne, ubogie ekosystemalnie.

W sieci ekologicznej gminy znaczącą rolę odgrywają również drobniejsze elementy środowiska, takie jak małe, śródpolne i śródleśne oczka wodne i drobne ciek, bagna, torfowiska. Te drobne elementy środowiska występujące w grupach i pojedynczo, stanowią liczące się w skali gminy obszary, pasma i obiekty kompensacji przyrodniczej, które przyczyniają się do podtrzymania różnorodności biologicznej i umożliwiają rozprzestrzenianie się gatunków. Obszary, pasma koncentracji tych obiektów znajdują się: na południe od Wiatrowa, w okolicach Mrówczyna, Świtał i Jeziorek, w rejonie kolonii Dąbrówka, w pobliżu Zagórzyczek oraz na wschód od Starej Dąbrowy (dwa ostatnie - na terenach leśnych).

Tą samą kompensacyjną funkcję, pełnią pozostałe, drobne elementy środowiskowe, takie jak: zadrzewienia, zakrzewienia śródpolne, przydrożne, miedze, rowy, pobocza dróg i rowów. Zwłaszcza zadrzewienia, obecne i w dzisiejszym krajobrazie gminy, w przyszłości powinny odgrywać znacznie większe znaczenie.

Sieć ekologiczną w wielu miejscowościach gminy wzbogacają tereny parkowe z zachowaną cenną dendroflorą, z egzemplarzami drzew o charakterze pomnikowym.

3.3.2 Ochrona przyrody

Realizacja celów z zakresie ochrony przyrody związana jest z działaniami zmierzającymi do objęcia prawną ochroną przyrody elementów zarysowanej wyżej sieci ekologicznej najcenniejszych pod względem bioróżnorodności i znaczenia w systemie wewnętrznych i zewnętrznych powiązań przyrodniczych gminy. Obszary, które zostaną objęte ochroną prawną stworzą wspólnie system obszarów chronionych gminy, który powinien być spójny z systemem krajowym (obecnie brak jest obszarowych form ochrony przyrody na terenie gminy).

Proponuje się utworzenie **obszarów ochrony przyrody**, które obejmowałyby następujące elementy sieci ekologicznej gminy:

- korytarz ekologiczny Łupawy

Wskazana jest ochrona tego najbardziej istotnego elementu sieci ekologicznej poprzez utworzenie obszaru chronionego krajobrazu, który obejmowałby nie tylko fragment korytarza znajdujący się na terenie gminy, ale cały jego przebieg, również w gminach sąsiednich. Na planszy koncepcji studium przedstawiono dwie propozycje granic obszaru na terenie gminy, wymagające dalszego rozpatrzenia i ostatecznego rozstrzygnięcia: wskazano zasięg minimalny obejmujący poza doliną Łupawy dolny fragment doliny Charstnicy (ze względu na konieczność ochrony wód obecnie nadmiernie zanieczyszczonych, istotne walory kulturowe - miejscowości Karżniczka, Zagórzycza, a także wartości przyrodniczo - edukacyjne - ścieżka dydaktyczno - przyrodnicza) oraz zasięg maksymalny, który poza wymienionymi obejmuje cały najbardziej wartościowy ekologicznie kompleks leśny usytuowany w widłach obu rzek, a także obszary gospodarki rolnej preferowane do rolnictwa ekologicznego.

Wskazane jest, aby obszar chronionego krajobrazu ustanowił Wojewoda (w granicach gminy może tą formę wprowadzić rada gminy, ale wówczas na niej spoczywa obowiązek sporządzenia planu ochrony O.Ch.K.). Zatwierdzony prawnie obszar stanowił będzie

element Krajowego Systemu Obszarów Chronionych, który tworzą: parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody.

Dla proponowanego obszaru chronionego krajobrazu istotne jest określenie zasad ochronnych oraz sposobu i możliwości wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych w ogólnym rozwoju gminy, zwłaszcza w zakresie turystyki i rekreacji. Preferowany jest tutaj rozwój różnych form turystyki kwalifikowanej oraz turystyki krajoznawczej i przyrodniczej. Rozwój tych form jest uzależniony od takich działań, jak:

- promowanie przyrodniczych walorów turystycznych (wydawnictwa, reklama, udział w targach turystycznych),
  - udział gminy w stowarzyszeniach turystycznych,
  - stworzenie dogodnej bazy pobytowej i obsługowej, w tym bazy agroturystycznej, zielone szkoły,
  - utworzenie, urządzenie sieci szlaków pieszo - rowerowych, konnych, łowisk specjalnych, bazy kajakarskiej,
  - przygotowanie i udostępnienie turystyczno - rekreacyjne obiektów kulturowych (zespoły pałacowo - parkowe, stanowiska archeologiczne),
- jezioro Dąbrówka z przylegającym borem bagiennym
Proponuje się utworzenie dość dużego powierzchniowo użytku ekologicznego, dla którego określić należy zasady ochronne, najlepiej po dokonaniu szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej.

- drobne oczka wodne, bagna, torfowiska

W odniesieniu do tych elementów sieci proponuje się utworzenie pojedynczych lub całych grup użytków ekologicznych. Najbardziej pożądane byłoby sporządzenie inwentaryzacji przyrodniczej proponowanych do ochrony obiektów. Przy tworzeniu użytków szczególną uwagę należy zwrócić na obszary, pasma koncentracji tych obiektów, które zostały wymienione w opisie zarysu sieci powyżej.

Konkretne propozycje obiektów do objęcia ochroną w postaci użytków ekologicznych przedstawiło Nadleśnictwo Damnica.

Poza proponowanymi użytkami ekologicznymi wprowadzać należy inne indywidualne formy ochrony przyrody, takie jak: pomniki przyrody (już obecnie na terenie gminy jest 40 takich obiektów), stanowiska dokumentacyjne. Jeżeli nie wprowadził tych form Wojewoda, może je ustanawiać rada gminy.

Realizacja celów w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, oprócz działań zmierzających do ustanowienia nowych form ochrony przyrody, wymaga działań innych, odnoszących się do przestrzeni gospodarczej, społecznej. I tak, w odniesieniu do przestrzeni leśnej istotne jest:

- wzbogacenie składu gatunkowego i struktury drzewostanów zgodnie z warunkami siedliskowymi. Dotyczy to zwłaszcza lasów na siedliskach porolnych, m.in. na południu gminy,
- utrzymanie i utworzenie nowych powierzchni lasów ochronnych (zwłaszcza wodochronnych - w obrębie korytarza ekologicznego doliny Łupawy i w zasięgu pozostałych pasm dolinnych, na obszarach wskazanych do ochrony w kierunkach ochrony wód),
- wzbogacenie struktury przestrzennej lasów poprzez dolesienia. Dolesienia należy wprowadzać mając na uwadze potrzebę:
  - zachowania ciągłości ekologicznej pasm i obszarów. Dotyczy to w szczególności korytarza ekologicznego Łupawy w jego północnej części, także pasma leśnego na północ od Damnicy.
  - zmniejszenia fragmentacji obszarów leśnych oraz zwiększenie spójności wewnętrznej lasów (odnosi się np. do kompleksu leśnego w okolicach Domaradza),
  - kształtowania stref ekotonowych,
  - ochrony zasobów wodnych oraz ochrony przeciwoerozyjnej.
- ograniczania stosowania chemicznych środków ochrony lasów na rzecz środków i metod biologicznych i biotechnicznych,
- zachowanie naturalnego układu stosunków wodnych w lasach m.in. poprzez ochronę bagien i torfowisk (proponowane użytki ekologiczne),
- zapewnienie ochrony najcenniejszym przyrodniczo ekosystemom leśnym, zwłaszcza w obrębie projektowanego obszaru chronionego krajobrazu - zasięg maksymalny,

- utrzymanie i utworzenie nowych powierzchni lasów ochronnych (zwłaszcza wodochronnych - w obrębie korytarza ekologicznego doliny Łupawy i w zasięgu pozostałych pasm dolinnych, na innych obszarach ochrony wód).

W zakresie przestrzeni rolniczej w celach ochrony przyrody, należy podejmować lub kontynuować takie działania jak:

- wprowadzanie ograniczeń w rolniczym sposobie użytkowania cennych przyrodniczo gruntów. Dotyczy to zwłaszcza obszarów występowania, koncentracji drobnych oczek wodnych bagien i torfowisk (niezbędne jest wydzielenie obszarów, obiektów pod użytki ekologiczne), terenów stanowiących łączniki ekologiczne - doliny rzek,
- preferowanie upraw ekologicznych, zwłaszcza w obrębie projektowanego obszaru chronionego krajobrazu - zasięg maksymalny,
- zalesianie gruntów marginalnych znajdujących się na terenie gminy,
- utrzymanie istniejących i wprowadzanie nowych zadrzewień śródpolnych, śróddrożnych. Wskazane jest opracowanie szczegółowego planu zadrzewień na terenie gminy.
- wzbogacanie gleb w składniki organiczne, chronienie gleb organicznych,
- prowadzenie zabiegów przeciwoerozyjnych (zalesienia, zadrzewienia).

Ponadto za bardzo potrzebne uznaje się opracowanie programu poprawy stanu sanitarnego obszarów wiejskich (ścieki, odpady, gnojowica).

W sferze gospodarczej, w przypadku rozwijania funkcji wydobywczej, wymagana jest racjonalna gospodarka zasobami surowców kopalnych. Niezbędne jest kompleksowe wykorzystanie kopalni, w tym towarzyszących, wymagana jest rekultywacja terenów pokopalnianych. Obecnie na terenie gminy brak jest udokumentowanych złóż kopalni, istnieją szanse udokumentowania złóż surowców budowlanych. Ze względów lokalizacyjnych, położenia względem sieci ekologicznej i projektowanych obszarów ochrony przyrody, preferuje się do poszukiwań rozpoznawczych w zakresie kopalni rejonu obejmujące tereny w pobliżu planowanej drogi ekspresowej: w rejonie Domaradza i w kierunku Mianowic, obszary w środkowozachodniej części gminy, a także okolice Wiatrowa (poza siecią ekologiczną).

Realizowanie ogólnie pojętych celów ekologicznych wymaga działań odnoszących się do sfery społecznej. W tym zakresie niezbędne jest:

- systematyczne kształtowanie świadomej i odpowiedzialnej postawy mieszkańców gminy wobec przyrody poprzez propagowanie, rozpowszechnianie wydawnictw ekologicznych, organizowanie szkoleń, kursów, prelekcji,
- aktywizowanie społeczności gminy do działań na rzecz ochrony przyrody i promowania walorów ekologicznych gminy (organizowanie, współorganizowanie imprez plenerowych, wycieczek krajoznawczych, zakładanie, współdziałanie w stowarzyszeniach: ekologicznych turystycznych, ogłaszanie konkursów dla mieszkańców gminy).

3.3.3 Ochrona zasobów wodnych

Ze względu na specyficzne uwarunkowania wodne gminy: położenie w obrębie trzech zlewni, bezpośredni przepływ Łupawy docelowo uchodzącej do Morza Bałtyckiego, usytuowanie w pobliżu granic gminy GZWP (Nr 105, 115) oraz dużego komunalnego ujęcia wód „Głobino”, za niezbędne uznaje się kompleksową ochronę zasobów wodnych gminy oraz obszarów hydrologicznie z nią związanych.

Realizacja celów i kierunków w zakresie ochrony wód wymaga podejmowania i kontynuowania takich działań jak:

- realizacja i usprawnienie zbiorczych i indywidualnych systemów oczyszczania w jednostkach osadniczych i produkcyjnych,
- likwidacja dzikich wysypisk, składowisk odpadów. Wobec planowanych do użytkowania w przyszłości za niezbędne uznaje się przyjęcie i zrealizowanie zabezpieczeń chroniących wody przed obniżeniem ich jakości,
- kontrolowanie wpływu na jakość wód podziemnych nieczynnego mogilnika pod Biecinem (badania monitoringowe), docelowo zlikwidowanie mogilnika,
- kontrolowanie stanu jakościowego wód powierzchniowych i podziemnych,
- ochrona, kształtowanie stref ekotonowych w bezpośrednim sąsiedztwie wód (zalesianie, zadrzewianie, nasadzenia krzewów, przekształcanie gruntów ornych przylegających do wód w użytki zielone),
- powiększenie powierzchni lasów wodochronnych, ustanawianie użytków ekologicznych obejmujących obszary wodne (jezioro Dąbrówka, mniejsze śródlądne i śródpolne oczka wodne),

- kontrolowanie prac melioracyjnych przebiegających na obszarze gminy,
- przestrzeganie przepisów ochrony środowiska w zakresie składowania i wykorzystania obornika, gnojowicy, nawozów i środków ochrony roślin,
- przestrzeganie zakazu osuszania oczek wodnych i terenów bagiennych,
- realizowanie obiektów małej retencji (jazy, zastawki, drobne zbiorniki),
- wydawanie decyzji odnośnie lokalizacji nowych i rozbudowy istniejących obiektów gospodarki wodnej takich jak: stopnie wodne i zbiorniki retencyjne w nurcie rzek, stawy hodowlane ryb łososiowatych, inne stawy hodowlane o powierzchni powyżej 10 ha, w oparciu o szczegółowe oceny zawierające ekspertyzy hydrologiczno - ekologiczne, w uzgodnieniu ze służbami ochrony przyrody,
- preferowanie zalesień, zadrzewień w strefach wododziałowych, w obrębie wstępnie określonych stref ochronnych GZWP, w projektowanej strefie ochrony pośredniej komunalnego ujęcia wód „Głobino”,
- wprowadzenie ograniczeń w użytkowaniu terenu w obrębie stref ochronnych GZWP, w przypadku ich ustanowienia (obecnie wskazuje się tylko wstępną koncepcję stref ochronnych, czyli obszarów wysokiej ochrony Zbiorników. Dla ustanowienia stref niezbędne jest opracowanie dokumentacji hydrologicznej Zbiorników Nr 105, 115). W strefach może być zakazane lokalizowanie punktów przeładunkowych i dystrybucyjnych produktów ropopochodnych, inwestycji uciążliwych dla środowiska oraz gromadzenia ścieków i składowania odpadów, które mogą zanieczyszczać wody podziemne,
- wprowadzenie ograniczeń w użytkowaniu terenu w obrębie projektowanej strefy ochrony pośredniej komunalnego ujęcia wody pitnej dla miasta Słupska.

Strefę ustanowić powinien organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego na pobór wody, na koszt zakładu. Według projektu ochrony i zagospodarowania strefy (aneks z 1991r.), w strefie po jej prawnym ustanowieniu, powinny obowiązywać zakazy dotyczące: wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych, rolniczego wykorzystania ścieków, przechowywania i składowania odpadów promieniotwórczych, lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych, lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji chemicznych oraz rurociągów do ich transportu.

3.3.4 Zagrożenia środowiska

Na terenie gminy występują następujące zagrożenia środowiska przyrodniczego stanowiące istotne uwarunkowania dla rozwoju i zagospodarowania przestrzennego:

- zagrożenie obniżenia, zdegradowania jakości wód, powodowane spływem zanieczyszczeń i ścieków z terenów zurbanizowanych i rolniczych, występowaniem nieurządzonych nielegalnych miejsc składowania odpadów, położeniem na terenie gminy nieczynnego mogilnika. Lokalnie występują zagrożenia zachwiania bilansu i reżimu wodnego (melioracje, osuszanie oczek wodnych). Dla przeciwdziałania tym zagrożeniom niezbędne jest realizowanie działań wymienionych w kierunkach ochrony wód,
- zagrożenia komunikacyjne (nadmierny hałas, zanieczyszczenie powietrza) - powstające i mogące się nasilać w związku z funkcjonowaniem drogi Gdańsk - Szczecin i dalszymi planami z nią związanymi (droga ekspresowa). W tym zakresie w przyszłości wymagane będzie zrealizowanie przedsięwzięć mających na uwadze minimalizowanie tych zagrożeń, zwłaszcza w rejonach zabudowanych - zmiany w przebiegu drogi, stosowanie naturalnych i sztucznych ekranów akustycznych,
- zagrożenie uproszczenia struktury ekologicznej obszarów użytkowanych rolniczo, zwłaszcza objętych intensywną gospodarką wieloprzestrzenną. W celu przeciwdziałania temu zagrożeniu niezbędne jest kontrolowanie działalności i egzekwowanie przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska wobec jednostek gospodarujących na terenach rolnych,
- zagrożenie zachwiania obecnej równowagi ekologicznej w głównym paśmie ekologicznym - w korytarzu Łupawy, w związku z planowanymi obecnie oraz potencjalnymi, obiektami gospodarki wodnej (stopnie wodne, zbiorniki retencyjne). Wymagane jest bezwzględnie przestrzeganie zapisu odnoszącego się do tej problematyki, zawartego w kierunkach ochrony wód,
- zjawisko erozji gleb - głównie erozja wodna na terenach wyróżniających się dużymi spadkami, erozja wietrzna na rozległych, odkrytych powierzchniach gruntów ornych. Przeciwdziałanie temu zjawisku powinno polegać zwłaszcza na odpowiednim planowaniu i realizowaniu zalesień i zadrzewień,
- zagrożenie powodziowe na terenie gminy nie jest wielkie - dotyczy głównie terenów zielonych oraz terenów leśnych, położonych wzdłuż Łupawy w okolicach Damna (w tym

rejonie - obiekty hodowli ryb). W celu ochrony przed tym zagrożeniem wymagany jest zakaz lokalizowania wszelkiej zabudowy w obszarze zalewowym, poza niezbędnymi obiektami gospodarki wodnej,

- degradacja powierzchni ziemi (wyrobisko w Łebieniu, inne wyrobiska i tereny lokalnie wykorzystywane często jako miejsca pozyskania surowców i składowania odpadów). Istnieje obowiązek rekultywacji terenów poeksploatacyjnych spoczywający na jednostkach organizacyjnych oraz osobach fizycznych podejmujących lub prowadzących eksploatację złóż kopalni. Wymagane jest kontrolowanie gospodarki odpadami,
- mogą pojawiać się szczególne zagrożenia, związane z gromadzeniem toksycznych środków chemicznych (COMINDEX, stacje paliwowe) oraz z przewozem ładunków ropopochodnych drogą Szczecin - Gdańsk. Wymagana jest w tym zakresie współpraca gminy z odpowiednimi jednostkami służb ratowniczych.

3.4 Kierunki ochrony środowiska kulturowego

3.4.1 Środowisko kulturowe – archeologia

Występujące na terenie gminy Damnica stanowiska archeologiczne układają się kompleksami osadniczymi i mikroregionami na stokach i w częściach przykrawędnych doliny Karzniczki i Łupawy.

Łącznie zarejestrowano na obszarze gminy 177 stanowisk archeologicznych podlegających ochronie konserwatorskiej; w randze dużych osad o trwałej, stabilnej formie osadniczej oraz (w większości) małych osad i obozowisk o nietrwałej, sezonowej zabudowie.

Zasoby archeologiczne środowiska kulturowego podlegającego ochronie zostały szczegółowo przedstawione na etapie diagnozy stanu.

Ochronę zabytków archeologicznych określono poprzez wyznaczenie stref ochrony archeologiczno-konserwatorskiej mikroregionów osadniczych zawierających priorytetowe stanowiska archeologiczne oraz poprzez ustalenie działań kierunkowych dotyczących funkcjonowania i ochrony.

Działania kierunkowe dotyczące funkcjonowania i ochrony

1. W studium gminy wyznaczono dwie strefy ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, dla których określono następujące uwarunkowania i ograniczenia wynikające z potrzeby ochrony archeologicznego środowiska kulturowego:

Strefa „W” bezwzględnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej:

obejmuje stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej ze strefą ochrony krajobrazowej przewidziane do bezwzględnego zachowania /wpisane i przewidziane do wpisania do rejestru zabytków/. Na tych obszarach i obiektach obowiązuje zakaz wykonywania jakichkolwiek działań inwestycyjnych: prac ziemnych, budowlanych, leśnych i innych. W przypadku zamiaru wykonania prac pielęgnacyjnych lub porządkowych inwestor zobowiązany jest uzyskać każdorazowo zezwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na terenie gminy strefa bezwzględnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej „W” obejmuje 22 stanowiska archeologiczne.

Strefa „OW” względnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej:

obejmuje stanowiska i obszary archeologiczne, których zainwestowanie muszą poprzedzać archeologiczne badania ratownicze bądź wymagany jest nadzór archeologiczny w trakcie procesu inwestycyjnego /w zakresie określonym inwestorowi zezwoleniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków/.

Informacje dotyczące konieczności archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających zainwestowanie terenu, bądź wymaganego nadzoru archeologicznego w trakcie procesu inwestycyjnego, należy przekazywać zainteresowanym w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Na terenie gminy strefa względnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej „OW” obejmuje 155 stanowisk archeologicznych.

2. W studium gminy uwzględniono możliwość włączenia obszarów archeologicznego środowiska kulturowego, do istniejących i projektowanych tras i szlaków turystycznych. Zamierzenie takie wymaga sporządzenia wyprzedzającego studium rewaloryzacji obszarów archeologicznego krajobrazu kulturowego /uwzględniającego m. in. odpowiednie oznaczenie, ogrodzenie, urządzenie miejsc postojowych/.

Dla potrzeb projektu społecznego odbioru zabytków archeologicznych proponuje się następujące zespoły kulturowe:

- Damno, grodzisko wczesnośredniowieczne, wyżynne, dwuczłonowe, dobrze zachowane elementy obronne: wały, fosa, bramy, porośnięte lasem liściasty, bukowym. Datowane na VIII/IX -IX w.
  - Wiatrowo, grodzisko wczesnośredniowieczne, dwuczłonowe, dobrze zachowane elementy obronne: wały, fosa, bramy, czytelny wypukły majdan. Datowane na VII - poł. IX w.
  - Kompleks siedmiu stanowisk kurhanowych, w tym trzech liczących po kilkadziesiąt dobrze zachowanych kurhanów kultury łużyckiej z V okresu epoki brązu zlokalizowanych w dolinie Łupawy, w lasach Nadleśnictwa Damnica.
3. Celowym jest objęcie wybranych stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej interdyscyplinarną, kompleksową formą ochrony z mocy ustawy o ochronie przyrody i o ochronie zabytków, w połączeniu z funkcją turystyczną. Chodzi tutaj o utworzenie form ochrony w postaci zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych z ujęciem stanowisk archeologicznych
4. Zasady ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego powinny być uwzględniane w - opracowywanych dla poszczególnych obszarów gminy - miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

3.4.2 Środowisko kulturowe – architektura i budownictwo

Na obszarze gminy Damnica w ewidencji konserwatorskiej i w rejestrze zabytków znajdują się:

- obiekty architektury i budownictwa – 63.
- parki – 10 /w tym: w Bobrownikach, Damnicy, Damnie, Domaradzu, Karżniczce, Łojewie, Mianowicach, Święcichowie, Wiatrowie, Wielogłowach/,
- cmentarze – 14 /w tym: w Bięcinie, Bobrownikach, Damnicy, Damnie, Dąbrówce, Karżniczce, Łebieniu, Mianowicach, Starej Dąbrowie, Strzyżynie, Święcichowie, Wiatrowie, Wielogłowach, Zagórzycy/,

- założenia pałacowo-/lub dworsko-/parkowe – 10 /w tym: pałace w Bobrownikach, Damnicy, Karzniczce, Łojewie, Wielogłowach oraz dwory w Damnie, Mianowicach, Święcichowie/,
- założenia folwarczne w 11 miejscowościach,
- kościoły w 4 miejscowościach /Damnica, Damno, Domaradz, Zagórzycal/,

Zasoby środowiska kulturowego podlegającego ochronie zostały szczegółowo przedstawione na etapie diagnozy stanu.

Ochronę zasobów środowiska kulturowego w zakresie architektury i budownictwa określono poprzez ustalenie działań kierunkowych dotyczących funkcjonowania i ochrony.

Działania kierunkowe dotyczące funkcjonowania i ochrony

1. **Obiekty wpisane do rejestru zabytków** - zakres prac remontowych, porządkowanie otoczenia, ewentualne wycinki drzew (w parkach i na terenach w bezpośrednim sąsiedztwie zabytkowych kościołów w granicach objętych wpisem do rejestru zabytków) powinny być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i wykonywane zgodnie z uzyskanym zezwoleniem.
2. **Obiekty w ewidencji konserwatorskiej** - zakres remontów i modernizacji tych obiektów, a także lokalizacja nowych inwestycji w ich najbliższym otoczeniu, wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
3. **Parki w ewidencji konserwatorskiej**, w których nie zachowana została rezydencja należy uznać za parki wiejskie (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dn. 5.09.1980r. w sprawie zasad uznawania terenów zadrzewionych na obszarach wsi za parki wiejskie, ochrony tych parków i zarządzania nimi - Dz. U. nr 21 poz.80).
Parki te wraz z miejscem po zabudowie, które można przeznaczyć pod zabudowę publicznym obiektem gminnym, powinny stanowić atrakcyjne miejsce wypoczynku, a także atrakcję turystyczną.
4. **Cmentarze w ewidencji konserwatorskiej** miejsca szczególnego kultu powinny być uporządkowane i uczytelnione. Należy je zachować jako tereny zieleni bez możliwości inwestowania.

3.5 Kierunki zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Gmina Damnica posiada charakter wybitnie rolniczy o czym decydują uwarunkowania przyrodnicze, rodzaj i rozmiary zainwestowania produkcyjnego oraz wieloletnie tradycje. Rolnictwo pozostanie podstawową funkcją obszaru gminy przy jednoczesnym harmonijnym rozwoju funkcji pozostałych.

Głównym celem realizowanym w przestrzeni rolniczej będzie optymalne wykorzystanie potencjału rolnictwa, restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-żywnościowego i dostosowanie działalności wytwórczej do predyspozycji użytkowych środowiska naturalnego, oraz rozwój przetwórstwa bazującego na surowcach lokalnych.

Podstawowe kierunki działań niezbędne dla realizacji celu:

1. Ochrona gruntów rolnych przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze oraz degradacją.
2. Restrukturyzacja sektora rolnego.
3. Poprawa sytuacji dochodowej rolników.
4. Poprawa wykorzystania produktywności przestrzeni rolniczej.
5. Ekologizacja rolnictwa.
6. Ochrona wartości przyrodniczych obszarów wiejskich.
7. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

1. Ochrona gruntów rolnych przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze oraz degradacją została umocowana prawnie w ustawie o ochronie środowiska oraz szczegółowo w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Za szczególnie chronione przed użytkowaniem nierolniczym uznane zostały użytki rolne najwyższych klas bonitacyjnych - kl. I-III oraz grunty rolne wytworzone z gleb pochodzenia organicznego kl. IV, V i VI. Wyłączenie z użytkowania rolniczego takich użytków rolnych wymaga formalnej procedury oraz wysokich opłat.

Z uwagi na bardzo wysoką jakość gleb, ochroną objęto ok. 70 % użytków rolnych gminy. Są to użytki klas II-IV oraz użytki niższych klas pochodzenia organicznego. Z uwagi na niewielki obszar, ochroną obejmuje się także naturalne użytki zielone mogące stanowić bazę paszową lub lokalne systemy przyrodnicze (z wyjątkiem najmniej wartościowych użytków - kl. VI pochodzenia mineralnego). Ochroną obejmuje się także torfowiska i naturalne oczka wodne.

Obszar wzdłuż przewidzianej do modernizacji drogi krajowej nr 6, przebiega przez strefę o korzystnych warunkach dla rolnictwa i dużym udziale gleb chronionych. W obszarze tym, z uwagi na kształtujące się wraz z modernizacją i rozbudową drogi potencjalne pasmo przyspieszonego rozwoju, przewiduje się zwiększone potrzeby terenowe pod inwestycje nierolnicze. Na te cele zaleca się przeznaczanie w pierwszej kolejności najsłabszych użytków rolnych (V i VI klasy bonitacyjnej).

1. Restrukturyzacja sektora rolnego w celu jego przystosowania do zmieniających się uwarunkowań ekonomicznych i społecznych wynika z polityki państwa. Kierunki przebudowy rolnictwa będą dotyczyły:

- poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych,
- modernizacji gospodarstw dla poprawy efektywności gospodarowania i standardów jakościowych produktów rolnych, będących warunkiem wzrostu konkurencyjności produktów żywnościowych na rynkach krajowych i zagranicznych,
- rozwoju przetwórstwa rolnego i systemu obsługi rolnictwa,
- poprawy struktury jakościowej użytków rolnych poprzez wyłączenie z produkcji gruntów marginalnych,

Dotychczasowe procesy prywatyzacyjne i restrukturyzacyjne zachodzące w rolnictwie nie spowodowały znaczącej poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych. Zaznaczyła się pozytywna tendencja do polaryzacji w kierunku zwiększania liczby gospodarstw najmniejszych (1-2 ha) oraz dużych i bardzo dużych (powyżej 20 ha).

Poprawa struktury obszarowej indywidualnych gospodarstw rolnych będzie dotyczyła przede wszystkim gospodarstw rozwojowych, których użytkownicy wiążą swoją przyszłość z efektywną działalnością rolniczą. Na poprawę struktury obszarowej wpływać będzie obrót ziemią, wymiana i scalanie gruntów, preferencje przy zakupie ziemi z AWRSP na powiększenie gospodarstw przez młodych rolników. Konieczna jest ocena potencjalnych możliwości obszarowych Zasobu WRSP, niezbędnych do zaspokojenia potrzeb nowo powstających i ulepszanych gospodarstw towarowych. Przewidywane jest umocnienie formy dzierżawy poprzez użytkowanie dzierżawionych gospodarstw na prawach zbliżonych do własności.

Warunkiem przebudowy strukturalnej rolnictwa jest zastosowanie znacznych środków finansowych oraz innych instrumentów socjalnych ze strony państwa. Dotyczy to rolników gospodarujących w małych obszarowo gospodarstwach, nie mających perspektyw na modernizację, powiększenie lub rozszerzenie skali produkcji rolnej. Ta grupa gospodarstw,

produkujących głównie na samozaopatrzenie lub w celu uzyskania dodatkowego źródła dochodu (tzw. gospodarstwa socjalne), objęta będzie pomocą państwa w ramach środków kierowanych na pozarolniczy rozwój obszarów wiejskich. Pomoc ta będzie miała na celu przekwalifikowanie zawodowe osób pragnących znaleźć pracę lub podejmujących działalność, jak również tworzących nowe miejsca pracy poza rolnictwem.

Stopniowemu odchodzeniu z rolnictwa użytkowników gospodarstw socjalnych będzie służył także system wcześniejszych emerytur strukturalnych, rent socjalnych oraz rekompensat za zaprzestanie produkcji rolnej. Nowelizowana ustawa o ubezpieczeniach społecznych ma na celu wprowadzenie mechanizmów stymulujących przekształcenia strukturalne w rolnictwie. Działania te umożliwią stopniowe powiększenie gospodarstw wysokotowarowych, nowoczesnie wyposażonych i zarządzanych.

Warunkiem wzrostu konkurencyjności gospodarstw oraz wzmocnienia pozycji producenta rolnego na rynku jest modernizacja gospodarstw w kierunku poprawy jakości oraz standardów zdrowotnych produktów żywnościowych, przy równoczesnym wzroście efektywności jednostkowej produkcji.

Niezbędne są działania inspirujące rolników do samoorganizowania się w grupy wspólnego działania oraz aktywizacji istniejącej w gminie grupy producentów trzody chlewnej. Tworzenie grup wspólnego interesu: grup producenckich (np. zbóż, ziemniaków), grup wspólnego użytkowania maszyn i narzędzi rolniczych, itp. wpłynie na poprawę warunków gospodarowania rolniczego (wspólny zakup środków do produkcji rolnej, sprzedaż większych standaryzowanych partii płodów, większy udział w rynku pierwotnym i wtórnym produktów, szerszy dostęp do nowoczesnych, specjalistycznych maszyn i urządzeń).

Przestrzeń rolnicza gminy, o bardzo dużym potencjale produkcyjnym praktycznie pozbawiona jest ogólnie dostępnych jednostek technicznej obsługi rolnictwa. Problem ten dotyczy szczególnie rolników indywidualnych. Potrzebne są działania na rzecz tworzenia lokalnych, specjalistycznych jednostek usługowych np. w ramach rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości wiejskiej.

Przed okresem transformacji, na terenie gminy znacznie rozwinęło się przetwórstwo rolne, funkcjonujące w oparciu o sektor uspołeczniony i spółdzielczy (obiekty przemysłu paszowego, spirytusowego, owocowo-warzywnego, mięsnego, młynarskiego). Obecnie zakłady te są nieczynne lub zostały zlikwidowane, a drobne przetwórstwo funkcjonuje w bardzo ograniczonym zakresie w sektorze prywatnym. Niezbędne są działania na rzecz odbudowy bazy przetwórczej. Preferowane są niewielkie zakłady (ubojnie, przetwórnice

warzyw i oleju przemysłowego, młyny i inne, w zależności od potrzeb rynku i możliwości obszaru).

Nowelizowana ustawa o spółdzielniach rolniczych ma na celu odbudowę i rozwój spółdzielczości rolniczej. Tworzone na nowych zasadach spółdzielnie rolników - producentów umożliwią swoim członkom wzrost dochodów a także kontrolę i faktyczny udział w ich zarządzaniu, ułatwią także budowę powiązań ekonomiczno-organizacyjnych producentów rolnych z rynkiem produktów rolno-spożywczych.

Rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy charakteryzuje się niewielkim udziałem gruntów marginalnych. Zaliczono do nich większość użytków rolnych klasy V i VI, grunty AWRSP gorszej jakości, od wielu lat nie uprawiane, z widocznymi oznakami naturalnej sukcesji leśnej, nie znajdujące użytkownika, użytki rolne znacznie oddalone od ośrodków gospodarczych i siedlisk rolniczych, strefy izolacyjne wokół wysypisk odpadów. Docelowym kierunkiem zagospodarowania tych gruntów jest zagospodarowanie nierolnicze, głównie leśne, a także budowlane i rekreacyjne. Sukcesywne wyłączenie tych gruntów z produkcji rolnej przyczyni się do poprawy ogólnej jakości przestrzeni rolniczej a nierolnicze ich zagospodarowanie - do wzmocnienia innych funkcji, równoważących rozwój obszaru gminy.

3. Poprawa sytuacji dochodowej rolników jest jednym z głównych celów nakreślonych w programach rządowych. Rozwój rolnictwa, wspomagany specjalistyczną obsługą, powinien przynosić wymierne efekty ekonomiczne. Poprawa sytuacji dochodowej rolników uzależniona jest zarówno od wzrostu opłacalności produkcji rolnej, jak również od dodatkowych źródeł zwiększających dochody z rolnictwa. Należy dążyć do tworzenia w gospodarstwach rolnych dodatkowych źródeł dochodu, takich jak: drobne przetwórstwo rolne, działalność agroturystyczna, pielęgnacja zalesień porolnych itp.

We wsiach indywidualnych położonych na obszarach atrakcyjnych turystycznie (rzeka, lasy, walory kulturowe i krajobrazowe) dodatkowym źródłem dochodu z gospodarstwa może być agroturystyka. Do rozwoju takiej funkcji preferowane są wsie: Bęcino, Mrówczyno, Łebień, Strzyżyno, Stara Dąbrowa, Dąbrówka.

4. Poprawa wykorzystania produktywności przestrzeni rolniczej. Bardzo wysoki potencjał produkcyjny gleb umożliwi uprawę i uzyskiwanie wysokich plonów nawet najbardziej wymagających roślin uprawnych a także produkcję wartościowych roślin pastewnych na potrzeby rozwoju hodowli. Na poprawę produktywności przestrzeni rolniczej wpłynie

koncentracja i specjalizacja produkcji w gospodarstwach rozwojowych, rozszerzenie struktury upraw o dodatkowe rośliny (w tym: służące do produkcji artykułów żywnościowych). Część północna i południowo-wschodnia gminy, to tereny o predyspozycjach do wysokotowarowej produkcji rolnej, wynikających z dominacji bardzo dobrych gleb i rozwiniętego zaplecza produkcyjnego.

Gmina posiada duże możliwości rozwoju hodowli, szczególnie trzody chlewnej. Na obszarach o przewadze mniejszych gospodarstw zalecane jest prowadzenie bardziej pracochłonnych kierunków produkcji (np. uprawa krzewów jagodowych, truskawek, warzyw itp.). Istnieje możliwość rozwoju gospodarki rybackiej w oparciu o istniejące i potencjalne ośrodki hodowli ryb.

5. Ekologizację rolnictwa proponuje się na terenach o znacznych walorach przyrodniczych, na części projektowanego obszaru chronionego krajobrazu Dolina Łupawy. Tereny te charakteryzują się mniej korzystnymi warunkami glebowymi oraz znaczną liczbą małych i średnich indywidualnych gospodarstw rolnych. Do produkcji ekologicznej preferuje się wsie Lebień oraz Strzyżyno.

W rejonach tych powinien być wspierany mniej intensywny sposób gospodarowania rolniczego, którego efektem będą płody rolne o wyższych wartościach zdrowotnych i smakowych niż produkty pochodzące z upraw konwencjonalnych. Rolnictwo ekologiczne może stanowić uzupełnienie tradycyjnego lub nowoczesnego rolnictwa. Ten model produkcji żywności wymaga dużej wiedzy producentów oraz znacznych nakładów.

6. Ochrona wartości przyrodniczych obszarów wiejskich. Jednym z warunków realizacji podstawowego celu, jakim jest zrównoważony rozwój obszaru gminy jest racjonalna i bezpieczna dla jakości środowiska naturalnego gospodarka rolna i rybacka.

Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego jest częścią polityki strukturalnej rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Rolnictwo pełni ważną i pozytywną rolę w utrzymaniu walorów przyrodniczych i krajobrazowych środowiska lecz z drugiej strony jest źródłem jego degradacji (wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, flory i fauny).

Gospodarka rolna i rybacka powinny być prowadzone z zachowaniem wymaganych zasad ochrony środowiska naturalnego, szczególnie na terenach gospodarki skoncentrowanej i wysokotowarowej.

Program scaleń nie powinien prowadzić do zaniku wartościowych składników znajdujących się w agrocenozach, takich jak użytki ekologiczne, zadrzewienia śródpolne itp.

Koncentracja i specjalizacja produkcji rolnej nie może prowadzić do nadmiernej chemizacji, oraz degradacji bądź likwidacji oczek wodnych, drobnych cieków i strumieni, uszczuplenia bądź umniejszenia wartości trudnoodnawialnych zasobów przyrodniczych (wody podziemne, gleby organiczne itp.).

Dla zapewnienia ładu przestrzennego oraz rozwoju jednostek gospodarczych zgodnego z zasadą ekorozwoju, obok miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego będą tworzone na szczeblu lokalnym - gmina (również ponadlokalnym - powiat i regionalnym - województwo), programy ekorozwoju, którym podporządkowany będzie całokształt działań na rzecz rozwoju zrównoważonego.

7. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich jest niezbędny w celu zmniejszenia niekorzystnych zjawisk wywołanych zmianami transformacyjnymi w rolnictwie. Na większości obszaru gminy znajdują się tereny stanowiące pozostałość po wielkoprzestrzennej, uspołecznionej gospodarce rolnej, z problemami strukturalnego bezrobocia. Także w rolnictwie indywidualnym zaznacza się bezrobocie (ukryte), a dochody z gospodarstw rolnych stanowią wyłączone lub główne źródło utrzymania dla niespełna połowy użytkowników.

Zmiany strukturalne w rolnictwie wymagają kompleksowych przekształceń na obszarach wiejskich, prowadzących do polepszenia warunków życia i pracy na terenach wiejskich. Niezbędne są działania zmierzające do poprawy następujących struktur:

- wzrostu zatrudnienia na wsi, poprzez zwiększenie ilości miejsc pracy poza rolnictwem a także stworzenie dodatkowych źródeł, uzupełniających dochody z gospodarstw rolnych,
- podnoszenia poziomu wykształcenia ludności wiejskiej, w tym rolniczej,
- poprawy infrastruktury technicznej i społecznej, w celu podniesienia atrakcyjności wsi, jako miejsca lokowania nowych inwestycji produkcyjno-usługowych i mieszkaniowych.

Niezbędne są działania na rzecz aktywizacji środowisk lokalnych np. poprzez kreowanie lokalnych liderów, tworzenie sieci partnerstwa lokalnego, wspieranie wykorzystania lokalnego potencjału rozwojowego itp. Kreowanie i wspieranie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich może się odbywać m.in. poprzez:

- promocję obszaru gminy, jako atrakcyjnego miejsca inwestowania i zamieszkania,
- stosowanie zachęt i preferencji dla potencjalnych inwestorów i przedsiębiorców, prowadzenie systemu poręczeń i gwarancji,
- organizowanie szkoleń, rozwój doradztwa (szczególnie ekonomiczno-finansowego dla przyszłych przedsiębiorców itp.),

- wspieranie wytwarzania przez mieszkańców gminy produktów markowych, regionalnych i tradycyjnych.

Gmina, z racji swego położenia w bezpośrednim sąsiedztwie Słupska, może stać się dla mieszkańców miasta atrakcyjnym miejscem zamieszkania lub pracy i zamieszkania, co korzystnie wpłynie na aktywizację społeczności lokalnej i rozwój obszaru gminy.

Należy uporządkować i zagospodarować wolne, uzbrojone tereny, pozostałe po zlikwidowanych lub nieużytkowanych rolniczych obiektach produkcyjno-usługowych. Na terenach tych preferuje się lokalizowanie obiektów i działalności zwiększających przyrost nowych miejsc pracy na wsi (przetwórstwo rolne, rzemiosło, usługi produkcyjne itp.).

Kierunki kształtowania przestrzeni rolniczej zostały przedstawione na planszy Koncepcja rozwoju i zagospodarowania, w skali 1:25 000, na której wyznaczono:

1. Obszary użytków rolnych chronionych przed zmianą przeznaczenia

Stanowią je obszary gruntów ornych o przewadze kompleksów glebowo-rolniczych 2-5 i 8 (kl. II-IV) oraz trwałych użytków zielonych 2z i 3z (kl. II-VI z wyj. użytków kl. VI wytworzonych z gleb pochodzenia mineralnego).

2. Obszary pozostałych użytków rolnych

Są to obszary gruntów ornych o przewadze kompleksów glebowo-rolniczych 6 i 7 pochodzenia mineralnego (kl. V i VI) oraz użytki zielone kl. VI pochodzenia mineralnego.

3. Obszary preferowane do rozwoju rolnictwa ekologicznego.

Są to obszary położone na terenach posiadających znaczne walory przyrodnicze i krajobrazowe o utrwalonych, tradycyjnych sposobach gospodarowania rolniczego. Charakteryzują się słabszymi warunkami glebowymi i dużym udziałem indywidualnych gospodarstw rolnych.

3.6 Kierunki zagospodarowania obszarów leśnych

Gmina Damnica charakteryzuje się stosunkowo niską lesistością (29,1 %), co wynika z występowania bardzo korzystnych warunków przyrodniczo-glebowych dla funkcji rolnej oraz dominacji przestrzennej użytków rolnych. Mimo to lasy pełnią na obszarze gminy ważne funkcje ekologiczne (ochronne), gospodarcze (produkcyjne) i społeczne.

Sposób kształtowanie obszarów leśnych wynika z polityki leśnej państwa prowadzonej zgodnie z zasadami trwale zrównoważonej gospodarki leśnej. Rozumiana jest ona jako działalność zmierzająca do ukształtowania struktury lasów i ich wykorzystania w sposób i tempie zapewniającym trwałe zachowania ich bogactwa, wysokiej produktywności oraz potencjału regeneracyjnego, żywotności i zdolności. Obszary leśne powinny wypełniać, teraz i w przyszłości, wszystkie ważne ochronne, gospodarcze i socjalne funkcje na poziomie lokalnym, narodowym i globalnym, bez szkody dla innych ekosystemów.

Taki model gospodarowania łączy wymagania wzrostu gospodarczego z potrzebami ochrony przyrody na przestrzeni długiego okresu czasu przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń. W gospodarce leśnej coraz większe znaczenie nadaje się ochronnym i społecznym wartościom lasu.

Kierunki zagospodarowania przestrzeni leśnej gminy wynikają z uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych obszaru i dotyczą:

- renaturyzacji siedlisk porolnych,
- przebudowy struktury drzewostanów na żyznych siedliskach leśnych o niewykorzystanym potencjale,
- zwiększania powierzchni leśnej i zasobów drzewnych,
- rozwoju turystyki i rekreacji na obszarach leśnych.

1. **Renaturyzacja siedlisk porolnych.** Przeciętny wiek drzewostanów gminy wynosi ok. 50 lat, co świadczy o dużym udziale w strukturze wiekowej drzewostanów młodych, do 40 lat, /wynika to, z prowadzonych po wojnie, wielkoobszarowych zalesień gruntów porolnych/. Niekorzystny jest udział sosny w I i II klasie wieku na tych gruntach, gdzie w większości tworzy monolity, bardzo podatne na gradację owadzych szkodników i choroby grzybowe. Niezbędne są działania prowadzące do wzmocnienia odporności biologicznej i przywrócenia równowagi ekologicznej tym sztucznym ekosystemom leśnym poprzez zwiększanie stopnia ich naturalności.

Renaturyzacja lasów na siedliskach porolnych powinna w pierwszej kolejności dotyczyć obszarów projektowanych do objęcia ochroną przyrody (obszar chronionego krajobrazu Dolina Łupawy, użytki ekologiczne) oraz w lasach, na których przewiduje się wzmoczoną penetrację turystyczno-rekreacyjną. Działania prowadzące do renaturyzacji lasów na siedliskach porolnych powinny być także prowadzone na obszarach lasów ochronnych, ze

względu na konieczność ciągłości ich zachowania.

2. **Przebudowa struktury drzewostanów na żyznych siedliskach leśnych o niewykorzystanym potencjale.** Opracowany w 1999 r. operat glebowo - siedliskowy dla Nadleśnictwa Damnica wykazał, że na terenie gminy występują obszary żyznych siedlisk, zajmowanych przez gatunki o mniejszych wymaganiach co do siedliska, takie jak sosna i świerk. Na bogatych siedliskach zajmowanych przez te gatunki drzew powinna być realizowana przebudowa składu gatunkowego.
3. **Zwiększanie powierzchni leśnej i zasobów drzewnych** odbywać się będzie poprzez sukcesywne zalesianie wyłączonych z produkcji gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa oraz obszarów projektowanych do zalesień ze względów ekologicznych (na wododziałach, wzdłuż cieków oraz w strefach ochronnych zbiorników i ujęć wody. Gmina Damnica nie należy do gmin szczególnie preferowanych do zalesień w Krajowym Programie zwiększania lesistości. Bardzo dobre gleby na przeważającym obszarze gminy są powodem niewielkiej podaży gruntów do zalesień. Wysokie klasy gleb uniemożliwiają także zalesienia konieczne ze względów środowiskowych. Na tych obszarach proponuje się wprowadzanie różnych form zadrzewień.

Zwiększanie zasobów drzewnych, obok zalesiania gruntów marginalnych, powinno się odbywać poprzez pełne wykorzystanie możliwości produkcyjnych siedlisk leśnych.

4. **Rozwój turystyki i rekreacji na obszarach leśnych.** W koncepcji rozwoju gminy i w związku z projektowanym na jej obszarze rozwojem funkcji ekologicznej i turystycznej (projektowany obszar chronionego krajobrazu, ścieżki przyrodnicze i rowerowe, parking leśny, tereny rekreacji nad Łupawą) przewiduje się wzrost niewielkiego dotychczas zainteresowania turystyczno-rekreacyjnego ze strony ludności spoza i z obszaru gminy. Przyczyni się do tego także przewidywana urbanizacja w paśmie preferowanego rozwoju osadnictwa w obszarze potencjalnego wielofunkcyjnego rozwoju w ciągu drogi S6. Niezbędne są działania organizacyjno-inwestycyjne, związane z racjonalnym zagospodarowaniem infrastrukturą turystyczną a także organizujące i mitorujące ruch turystyczny.

Na planszy Koncepcja rozwoju i zagospodarowania, w skali 1:25 000 wyznaczono obszary zrównoważonej gospodarki leśnej, obejmujące istniejące kompleksy leśne oraz grunty proponowane do zalesienia ze względu na niską przydatność dla produkcji rolnej oraz ze względów środowiskowych

3.7 Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji

Gmina Damnica położona jest poza węzłowymi rejonami o dominującej i znaczącej funkcji turystyczno-wypoczynkowej w skali regionu. Jednocześnie gmina położona jest pomiędzy podstawowymi obszarami o walorach turystycznych jakimi na terenie zachodniej części województwa pomorskiego są dwie strefy: strefa nadmorska oraz strefa pojezierna /z gminami bytowsko-miasteczko-człuchowskimi/.

Obszar gminy posiada walory dla rozwoju funkcji turystycznej, których podstawę stanowią cechy środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz dostępność komunikacyjna w tym:

- bliskie sąsiedztwo Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” oraz niewielka odległość od granic Słowińskiego Parku Narodowego,
- położenie na terenie gminy fragmentu krajowego korytarza ekologicznego doliny Łupawy /projektowany obszar chronionego krajobrazu „Dolina Łupawy”/,
- dobra dostępność komunikacyjna, z przebiegiem drogi krajowej nr 6 przewidzianej do modernizacji do parametrów drogi ekspresowej,
- przebieg atrakcyjnych szlaków turystycznych /pieszego i wodnego/, związanych z rzeką Łupawą, łączących tereny turystyczno-rekreacyjne pojezierza z nadmorskimi /Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” ze Słowińskim Parkiem Narodowym”,
- przebiegające w sąsiedztwie gminy planowane trasy rowerowe: międzynarodowa hanzeatycka trasa nadmorska oraz regionalna trasa rowerowa „Dolina Słupi” szlakiem elektrowni wodnych i dalej w kierunku Ustki.
- występowanie znacznych zasobów środowiska kulturowego /archeologia oraz obiekty zabytkowe/,
- położenie w sąsiedztwie miasta Słupska oraz związane z tym potrzeby i możliwości rozwoju agroturystyki z własną bazą żywieniową opartą na lokalnej produkcji żywności,

- możliwość udostępnienia zbiorników i cieków wodnych dla celów turystycznych /wędkowanie, kajakarstwo/,
- występowanie kompleksów leśnych /szczególnie w środkowej i południowej części gminy/

W opracowanej w studium zagospodarowania przestrzennego byłego województwa śląskiego, strategii gospodarowania regionu śląskiego /ukierunkowanej na optymalne wykorzystanie przestrzeni w kategoriach szeroko rozumianego ładu przestrzennego/, na terenie gminy Damnica wskazano element o istotnym znaczeniu dla rozwoju turystyki tj. obszar znaczącej roli leśności i potencjalnej możliwości rozwoju turystyki.

W koncepcji studium gminy Damnica przyjmuje się następujące kierunki rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej:

- rozwój agroturystyki /pobyty w gospodarstwach rolnych/ jako uzupełnienie funkcji rolniczej wiejskich jednostek osadniczych. Preferowane miejscowości do rozwoju agroturystyki: Bięcino, Mrówczyno, Łebień, Strzyżyno, Stara Dąbrowa, Dąbrówka,
- rozwój turystyki kwalifikowanej związanej z naturalnymi walorami gminy /kajakarstwo, wędkarstwo, myślistwo, jeździectwo/,
- urządzenie miejsc obsługi podróżnych w ciągu drogi S 6,
- turystyczne zagospodarowanie wybranych terenów /w tym tereny rekreacyjne nad Łupawą z główną bazą obsługi w rejonie miejscowości Łebień i Wiatrowo/,
- wyznaczenie i urządzenie na terenie gminy sieci tras rowerowych,
- wyznaczenie i urządzenie na terenie gminy lokalnej sieci tras i szlaków turystycznych z włączeniem najatrakcyjniejszych obszarów archeologicznego środowiska kulturowego, środowiska przyrodniczego, obiektów historycznych wraz z zespołami parkowymi,
- rozwój turystyki i rekreacji na terenach leśnych,
- promocja walorów turystycznych gminy

Przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu turystyki i rekreacji w gminie mogą być realizowane przez:

- rolników – właścicieli lub dzierżawców gospodarstw rolnych,
- osoby prawne prowadzące lub podejmujące działalność gospodarczą związaną z turystyką wiejską,
- z budżetu gminy,
- ze środków zewnętrznych

3.8 Kierunki rozwoju układu komunikacyjnego

3.8.1 Sieć drogowa

W koncepcji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęto następujące zasady rozwoju sieci drogowej gminy Damnica:

- układ drogowy w południowej części gminy podlegać będzie systematycznym zmianom, natomiast w pozostałej części gminy nie ulega zasadniczym przekształceniom,
- założono podniesienie standardów obsługi poprzez modernizację i przebudowę całego ciągu drogi krajowej nr 6 i linii kolejowej.

Priorytetową sprawą jest modernizacja i przebudowa drogi krajowej nr 6 do parametrów drogi ekspresowej relacji Szczecin-Koszalin-Słupsk-Gdańsk,

- struktura przestrzenna obszarów przylegających do drogi ekspresowej, przewidzianych do zagospodarowania na funkcje przemysłowo-gospodarcze i mieszkaniowe oraz do pozostawienia w użytkowaniu rolniczym, przewiduje ograniczony dostęp do drogi S6 /poprzez wyznaczone 2 skrzyżowania - docelowo węzły oraz za pośrednictwem systemu dróg współpracujących z drogą ekspresową/. W projekcie studium zostaną określone zasady dostępności komunikacyjnej oraz ochrony drogi jak:

- ◇ ograniczenie zabudowy na cele produkcji rolnej,
- ◇ zasady przekształceń obsługi komunikacyjnej istniejącej przy drodze zabudowy, ze szczególnym uwzględnieniem likwidacji bezpośrednich zjazdów,
- ◇ zasady systemu dróg wspomagających obsługujących obszary planowanego zainwestowania,
- ◇ zasady utrzymania zieleni w pasie drogowym,
- ◇ zasady rozwoju infrastruktury technicznej w sąsiedztwie drogi

- orientacyjny zakres prac dotyczących drogi S6:
  - a/ dobudowa drugiej jezdni długości około 11 km,
  - b/ budowa obejścia w Mianowicach długości około 2,1 km,
  - c/ budowa węzłów w rejonie drogi powiatowej nr 39149 oraz drogi wojewódzkiej nr 211; w okresie przejściowym budowa skrzyżowań,
  - d/ budowa na terenie gminy dróg współpracujących z drogą S6, zbierających ruch pojazdów z gminy i doprowadzających do węzłów,
  - e/ korekty drogi w miejscach niebezpiecznych,

- obsługę przewozów pasażersko - towarowych zapewnić będzie:
  - a/ dalekiego zasięgu - droga ekspresowa S6,
  - b/ średniego zasięgu - droga wojewódzka nr 211, drogi powiatowe - na których prowadzona jest publiczna komunikacja autobusowa,
  - c/ bliskiego zasięgu - drogi powiatowe, gminne, w tym zakładowe oraz wewnętrzne.
- droga wojewódzka nr 211 Nowa Dąbrowa-Czarna Dąbrówka-Puzdrowo rozpoczynająca przebieg w węźle Nowa Dąbrowa, przy południowo - wschodnim fragmencie granicy gminy z gminą Potęgowo, zabezpieczająca zewnętrzne powiązania gminy - zachowuje swój dotychczasowy przebieg,
- dla prawidłowego funkcjonowania sieci dróg w całym systemie wyznaczono główne odcinki dróg powiatowych:
  - a/ ciąg dróg: DP 39153 Mianowice-Damnica-Wielka Wieś - do drogi DW 213 w kierunku Głównyc oraz DP39149 od drogi nr 6 do Warblewa,
  - b/ ciąg dróg DP 39155 Stara Dąbrowa-Łebień, z nowym przebiegiem od węzła drogi ekspresowej, następnie DP 39156 Łebień-Strzyżyno-Głuszyno w kierunku Potęgowo, Istotną rolę w układzie podstawowym gminy odgrywają również następujące odcinki dróg:
    - a/ DP 39150 Damnica-Mrówczyno-Święcichowo-Żelkowo (droga DW 213),
    - b/ DP 39154 Damnica-Zagórzyczki-Domaradz-Łabiszewo (do DW 210),
- zaproponowano nowy przebieg tras dróg powiatowych związanych z modernizacją drogi krajowej nr 6: DP 39155 od węzła drogi ekspresowej w Nowej Dąbrowie do Starej Dąbrowy oraz łączącej Wielogłowy z Redzikowem, a także z uzupełnieniem sieci dróg powiatowych - modernizacją drogi wewnętrznej stanowiącej wydłużenie drogi powiatowej DP 39159 - od miejscowości Jeziorki w kierunku Grapic (gm. Potęgowo),
- wyróżniono drogi gminne zabezpieczające podstawowe związki w sieci osiedleńczej gminy DG 3916010 i DP 3916011 w miejscowości Saborze od drogi nr 6 do drogi powiatowej DP 39149 oraz DG 3916008 relacji Zagórzycza-Zagórzyczki-Stara Dąbrowa,
- wzbogacono układ powiązań w sieci dróg gminnych w celu uzyskania lepszych połączeń między jednostkami osadniczymi oraz ułatwienia rozwoju funkcji turystycznej:
  - a/ uzupełnienia na bazie istniejących dróg zakładowych oznaczonych jako:
    - DG / 39101z Święcichowo- Wiatrowo
    - DG / 3916104z i 3918135z Damno - Wiatrowo - Drzeżewo,

DG / 3916106z Damnica - Lebień,

DG / 3916107z od drogi 3916106z - Bobrowniki,

DG / 3916109z Bięcino - Żoruchowo,

DG / 3916110z Zagórzycza - Paprzyce - Wielogłowy,

DG / 3916111z Paprzyce - Saborze,

b/ nowe odcinki dróg:

DG - wzdłuż planowanej drogi ekspresowej /współpracujące/,

DG - łącznik pomiędzy Święcichowem i Dammem na bazie drogi wewnętrznej,

- pozostałe drogi powiatowe, gminne, zakładowe i wewnętrzne zachowują swój istniejący układ, a z uwagi na zbyt niskie parametry techniczne wymagają sukcesywnej modernizacji do standardów odpowiadającym ich funkcjom, wymogom klasy i komunikacji zbiorowej,
- niezbędna jest budowa chodników i ścieżek rowerowych wzdłuż ciągów komunikacyjnych - dla realizacji dojazdów codziennych do pracy i szkół na odcinkach dróg powiatowych, w pierwszej kolejności na terenach zabudowanych.

3.8.2 Pasażerska komunikacja zbiorowa

Komunikacja zbiorowa nadal opierać się będzie na sieci linii dalekobieżnych i lokalnych Przedsiębiorstwa Państwowej Komunikacji Samochodowej.

W miarę modernizacji dróg o podstawowym znaczeniu w powiązaniach gminnych, możliwe będzie wprowadzenie nowych połączeń komunikacji zbiorowej; przede wszystkim na odcinku Zagórzycza - Karzniczka.

Dla poprawy dostępności komunikacyjnej gminy konieczne jest zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów i polepszenie komfortu połączeń pomiędzy Słupskiem, a poszczególnymi miejscowościami gminy. Na obszarach o małym zaludnieniu, a zwłaszcza w jednostkach osadniczych położonych poza podstawowymi trasami, dojazd do pracy i szkół jest problemem cywilizacyjnym. Dlatego też właściwe skomunikowanie gminy powinno być przedmiotem systematycznych starań samorządu lokalnego.

Niezbędna jest realizacja wiat i zatok przy przystankach autobusowych.

3.8.3 Linie kolejowe

W koncepcji studium gminy przewidywana jest modernizacja pierwszorzędnej linii kolejowej Stargard Szczeciński-Gdańsk, zapewniającej obsługę pasażerską mieszkańcom gminy. Zakłada się podniesienie zdolności przewozowej przez dobudowanie drugiego toru.

Obsługę ludności w zakresie lokalnych przewozów pasażerskich nadal świadczyć będzie stacja pasażersko-towarowa w Damnicy oraz przystanek osobowy w Strzyżynie, natomiast w zakresie przewozów dalekobieżnych w stacje w Słupsku i Lęborku.

3.8.4 Komunikacja rowerowa

W nawiązaniu do tras przebiegających poza obszarem gminy /planowanej nadmorskiej, międzynarodowej trasy rowerowej „Hanzeatyckiej”, a także regionalnej trasy rowerowej „Dolina Słupi”- szlakiem elektrowni wodnych w kierunku Ustki/, w koncepcji studium zaplanowano sieć ścieżek rowerowych gminy Damnica. Najważniejsza z nich /proponowana w randze trasy regionalnej i stanowiąca łącznik pomiędzy wyżej wymienionymi trasami/, związana jest ze planowanym krajowym korytarzem ekologicznym „Doliny Łupawy”.

Przebieg tras wyznaczono w oparciu o atrakcyjne elementy środowiska przyrodniczego (planowany obszar chronionego krajobrazu), kulturowego (zespoły pałacowo-i dworsko-parkowe, stanowiska archeologiczne) i jednostki osadnicze, w których można tworzyć miejsca obsługi turystów rowerowych.

Proponowany na obszarze gminy Damnica system ścieżek rowerowych utworzy układ o strukturze pętlowej, swobodnie penetrującej obszar i przebiegu umożliwiającym wybór ścieżki z możliwością dotarcia do dowolnego węzła.

3.9 Kierunki rozwoju systemu infrastruktury technicznej

Przy tworzeniu warunków dla rozwoju infrastruktury technicznej w gminie powinno się uwzględniać następujące zasady:

- tworzenie rynku usług komunalnych przy zapewnieniu ochrony interesów odbiorców usług
- likwidacji „u źródła” szkodliwego oddziaływania na środowisko poprzez redukcję zanieczyszczeń, w maksymalnie możliwym stopniu w miejscu ich powstawania, w obiektach infrastruktury i u użytkowników,
- realizacja w pierwszej kolejności urządzeń infrastruktury technicznej dających wymierne rezultaty dla poprawy stanu środowiska.

3.9.1 Zaopatrzenie w wodę

W zakresie zaopatrzenia w wodę przyjmuje się zasadę zaopatrzenia ludności w wodę z urządzeń do zbiorowego zaopatrzenia.

Źródłem wody dla pokrycia potrzeb socjalno-bytowych, usług oraz hodowli będą wody podziemne ujmowane za pomocą studni głębinowych. Zaspokajanie potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę odbywać się będzie poprzez istniejące i projektowane systemy wodociągowe wiejskie, zakładowe i indywidualne.

Działania w zakresie zaopatrzenia w wodę powinny skoncentrować się przede wszystkim na zapewnieniu niezawodności działania poszczególnych systemów oraz możliwości wykorzystania ich jako źródło wody przeciwpożarowej.

Należy dążyć do sytuacji aby każde ujęcie wody posiadało studnię rezerwową (awaryjną), a wydajność urządzeń źródłowych nie była mniejsza niż 22,5 m³/h /nawet w przypadku, gdy potrzeby bytowo-gospodarcze są niższe/.

W celu zapewnienia niezawodności działania istniejących systemów wodociagowych należy zrealizować studnie rezerwowe na ujęciach wody w miejscowościach: Damno, Święcichowo, Sąborze, Bięcino. Należy również rozbudować lub zmodernizować stacje wodociągowe w miejscowościach: Budy, Dąbrówka, Damnica, Zagórzycza i Zagórzyczki oraz przystąpić do modernizacji sieci wodociągowej w Damnicy

Zabudowa rozproszona zaopatrywana będzie z indywidualnych ujęć wody. Wodę do celów przeciwpożarowych należy zabezpieczyć w urządzeniach do zbiorowego zaopatrzenia w wodę, zbiornikach ppoż. lub wodach powierzchniowych.

Uporządkowania wymaga stan formalno-prawny istniejących urządzeń zaopatrzenia w wodę. Dla istniejących i projektowanych ujęć wody należy ustalić zasoby eksploatacyjne, natomiast dla urządzeń wodociągowych uzyskać pozwolenie wodno-prawne na pobór wód podziemnych oraz ich eksploatację.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami szczegółowymi dla ujęć wody należy ustanowić strefy ochrony pośredniej. W strefach ochrony pośredniej prowadzić gospodarkę zgodną z zaleceniami wydanymi w decyzji administracyjnej, która ją ustanawia.

Źródłem wody dla pokrycia potrzeb w zakresie deszczowania upraw oraz chowu ryb powinny być wody powierzchniowe. Pobór wody odbywać się powinien na podstawie aktualnego pozwolenia wodno-prawnego poprzez istniejące i projektowane ujęcia wód powierzchniowych.

3.9.2 Gospodarka ściekowa

W zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków przyjmuje się zasadę wyposażenia całości terenów osadniczych zwartych oraz terenów działalności gospodarczych w urządzenia do odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Z uwagi na niedostateczny stan gospodarki ściekowej i związane z nim niebezpieczeństwo zanieczyszczenia wód oraz podniesienia standardu życia mieszkańców wymaga ona szybkiego uporządkowania. Konieczna jest zatem:

- likwidacja wszystkich punktów zrzutu nieoczyszczonych ścieków,
- modernizacja oczyszczalni ścieków, które unieszkodliwiają ścieki w stopniu niedostatecznym,
- budowa oczyszczalni ścieków wraz z układami sieciowymi dla zabudowy zwartej,
- rozwój układów sieciowych dla objęcia nim zabudowy dotychczas nie skanalizowanej,
- budowa indywidualnych systemów oczyszczania dla zabudowy rozproszonej.

Zakłada się, że wszystkie powstające na terenie gminy, ścieki bytowo-gospodarcze będą unieszkodliwiane. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków z wiejskich systemów kanalizacyjnych powinny być wody powierzchniowe, natomiast z indywidualnych systemów – oczyszczalni przydomowych - ścieki można odprowadzać w grunt /o ile warunki gruntowo-

- modernizacja oczyszczalni ścieków, które unieszkodliwiają ścieki w stopniu niedostatecznym,
- budowa oczyszczalni ścieków wraz z układami sieciowymi dla zabudowy zwartej,
- rozwój układów sieciowych dla objęcia nim zabudowy dotychczas nie skanalizowanej,
- budowa indywidualnych systemów oczyszczania dla zabudowy rozproszonej.

Zakłada się, że wszystkie powstające na terenie gminy, ścieki bytowo-gospodarcze będą unieszkodliwiane. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków z wiejskich systemów kanalizacyjnych powinny być wody powierzchniowe, natomiast z indywidualnych systemów – oczyszczalni przydomowych - ścieki można odprowadzać w grunt /o ile warunki gruntowo-wodne na to pozwalają/, natomiast ścieki gromadzone w zbiornikach bezodpływowych wywozić do najbliższego punktu zlewnego.

Porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gminy powinno być realizowane w oparciu o aktualną koncepcję programowo-przestrzenną wraz z układami kanalizacji sanitarnej.

Zakłada się, że porządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gminy odbywać się będzie według następującego schematu:

1. Budowa grupowego systemu oczyszczania ścieków dla wsi:

- Damno – Bobrowniki – Świtawy – Łojewo – Wiszno – Dąbrówka w oparciu o projektowaną oczyszczalnię ścieków w Bobrownikach,
- Święcichowo – Bięcino – Mrówczyno – Budy – Dębiczka – Damnica w oparciu o istniejącą oczyszczalnię ścieków w Damnicy,
- Paprzyce – Saborze – Mianowice – Stara Dąbrowa, Domaradz w oparciu o istniejącą oczyszczalnię ścieków w Mianowicach,
- Zagórzycza – Karzniczka w oparciu o istniejącą oczyszczalnię ścieków w Karznicze,

2. Budowa lokalnych systemów oczyszczania ścieków dla wsi:

- Łebień w oparciu o planowaną oczyszczalnię ścieków w Łebieniu,
- Strzyżyno w oparciu o planowaną oczyszczalnię ścieków w Strzyżynie,
- Wielogłowy w oparciu o istniejącą oczyszczalnię ścieków w Wielogłowach.

3. Dla zabudowy rozproszonej oraz wsi Łężyca, Głodowo, Jeziorka, Wiatrowo zakłada się realizację indywidualnych systemów do unieszkodliwiania lub gromadzenia ścieków. W

Wody opadowe generalnie mogą być odprowadzane powierzchniowo. Jednakże z terenów stacji benzynowych, baz maszynowych i transportowych (utwardzone place i myjnie sprzętu), terenów przemysłowych wody deszczowe przed odprowadzeniem do wód powierzchniowych lub gruntu powinny być oczyszczone do wartości ustalonych w przepisach szczegółowych.

Wody pochodzące należy oczyszczać do wartości ustalonych w pozwoleniu wodnoprawnym przed odprowadzeniem do wód powierzchniowych.

3.9.3 Gospodarka odpadami

Przy tworzeniu warunków dla porządkowania gospodarki odpadami powinno się uwzględniać następujące zasady:

- całość nie dających się przetworzyć odpadów powinna być unieszkodliwiona, zgodnie z wymogami ochrony środowiska,
- wywozem powstających odpadów zajmować się powinny służby do tego powołane,
- recykulacja opakowań (zwłaszcza szklanych) oraz odzysk tworzyw sztucznych, makulatury będą realizowane w stopniu spełniającym wymogi racjonalnej gospodarki zasobami i ochrony środowiska,
- każda jednostka gospodarcza o charakterze produkcyjnym powinna mieć opracowany i realizowany program postępowania z powstającymi na jej terenie surowcami wtórnymi z jednej i odpadami z drugiej strony,
- każde gospodarstwo rolne i leśne wykorzystuje, swe zasoby łatwo rozkładalnej substancji organicznej do nawożenia gleby i zachowania ciągłości produkcji roślinnej oraz do produkcji kompostu,
- pozostające masy ziemne, popiół i żużel, gruz budowlany, osady mineralne i organiczne będą traktowane jako potencjalne zasoby, które zostaną wykorzystane na potrzeby budownictwa ziemnego, rekultywacji gruntu,

Zakłada się podjęcie działań zmierzających do uporządkowania gospodarki odpadami na terenie gminy. Docelowo powstające odpady komunalne i komunalno-podobne składowane będą na planowanym gminnym wysypisku odpadów, na jednym ze wskazanych terenów w obrębie Karżniczka lub Mianowice.

Do czasu realizacji wysypiska gminnego odpady z terenu gminy wywożone powinny być przez PGK w Słupsku na wysypisko regionalne w Bierkowie lub własnym transportem na wysypisko w Damnicy. Wskazane jest podjęcie działań zmierzających do podpisania umów przez wszystkie gospodarstwa domowe na zorganizowany wywóz odpadów komunalnych.

Teren po nieczynnych wysypiskach w Damnie, Starej Dąbrowie i Łebieniu należy zrehabilitować.

Stałym monitoringiem należy objąć nieczynny mogilnik w Bięcinie. Docelowo odpady w nim składowane należy zutylizować w instalacji ogólnopolskiej.

Osady z oczyszczalni ścieków komunalnych nie zawierających metali oraz osady powstałe na oczyszczalniach wód pochodowlanych powinny być wykorzystywane rolniczo. Natomiast powstające odpady niebezpieczne należy wywozić na wysypisko przystosowane do składowania tego typu odpadów np. wysypisko przemysłowe w Obłęzu.

3.9.4 Gospodarka cieplna

W zakresie gospodarki cieplnej przyjmuje się zasadę wytwarzania ciepła w niskoemisyjnych źródłach ciepła.

Przewiduje się, że ciepło do ogrzewania budynków oraz celów technologicznych przygotowywane będzie w większości w indywidualnych źródłach ciepła. Do wytwarzania energii cieplnej należy preferować paliwa niskoemisyjne np. olej opałowy lekki, gaz płynny itp. Zakłada się pozostawienie kotłowni osiedlowej w Damnie przygotowującej energię cieplną dla budownictwa wielorodzinnego.

Zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne, Zarząd Gminy ma obowiązek sporządzenia projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

3.9.5 Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy przewiduje się realizację urządzeń do przesyłu gazu ziemnego. Zgodnie z opracowanym „Studium programowym możliwości rozwoju gazyfikacji do 2020 r., w latach 2005-2010 przewiduje się realizację gazociągu wysokiego ciśnienia DN 200 relacji Redzikowo – Łębork. Część trasy gazociągu przebiegać będzie przez obszar gminy Damnica. Gazociąg na teren gminy zostanie wprowadzony w rejonie miejscowości Sąborze, dalej

przebiegać ma w rejonie miejscowości Mianowice, Domaradz i Nowa Dąbrowa. Gazociąg ten będzie źródłem gazu dla gazyfikacji przewodowej gminy.

Dla bezpośredniego zaopatrzenia terenu gminy w gaz ziemny przewiduje się budowę gazociągu wysokiego ciśnienia - odgałęzienia - relacji Mianowice - Karzniczka, które zakończone zostanie stacją redukcyjno-pomiarową I st. w miejscowości Zagórzycza. Zgodnie z w/w opracowaniem zgazyfikowanie gminy przewiduje się w latach 2006-2010.

Gazyfikacja przewodowa terenu gminy odbywać się powinna siecią gazową średniego ciśnienia. W pierwszej kolejności gaz ziemny doprowadzony będzie do wsi: Damnica, Damno, Bobrowniki, Karzniczka, Zagórzycza i Sąborze.

Gazyfikacja gminy winna być poprzedzona wykonaniem koncepcji programowej gazyfikacji gminy. Przed przystąpieniem do opracowania koncepcji gazyfikacji, należy wystąpić do Pomorskiego Okręgowego Zakładu Gazownictwa w Gdańsku o wydanie warunków technicznych.

3.9.6 Telekomunikacja

Rozwój telekomunikacji jest bardzo istotny dla kształtowania standardu życia mieszkańców i zainteresowania gminą kapitału z zewnątrz. Dlatego w najbliższym okresie należy:

- rozbudować układ sieciowy, tak aby objąć nim wszystkich mieszkańców gminy,
- rozbudować pojemność jedynej na terenie gminy centrali telefonicznej wiejskiej,
- zapewnić dostęp do urządzeń telekomunikacyjnych nowej generacji umożliwiających świadczenie różnorodnych usług.

Dla realizacji powyższych zadań w najbliższym okresie przewidywana jest budowa kabli telekomunikacyjnych:

- relacji Damno – Wiatrowo
- relacji Bobrowniki – Wiszno
- relacji Bobrowniki – Dąbrówka – kol. Dąbrówka
- relacji Łojewo – Świtały,
- relacji Stara Dąbrowa – Łbień – Strzyżyno.

Należy również zmodernizować istniejącą sieć telekomunikacyjną w rejonie miejscowości Wielogłowy, Saborze, Mianowice i Zagórzycza.

Pojemność centrali wiejskiej w Damnicy wymaga dostosowania do aktualnych potrzeb tj. ilości złożonych wniosków o założenie stacji telefonicznej.

Zakłada się pozostawienie kabla telekomunikacji dalekosiężnej biegnącego wzdłuż drogi krajowej Nr 6 oraz kabla światłowodowego o znaczeniu międzynarodowym biegnącego wzdłuż linii kolejowej pierwszorzędowej relacji Słupsk – Lębork.

Dla zapewnienia na terenie gminy dostępu do połączeń bezprzewodowych przewiduje się modernizację stacji bazowych telefonii komórkowej w Starej Dąbrowie oraz budowę stacji bazowych telefonii komórkowej w miejscowości Damnica, Wielogłowy i Wiatrowo.

Ochroną należy objąć przebiegającą przez teren gminy radiolinie relacji Słupsk – Nowe Skórowo, dla której wyznaczono pas ochronny o szerokości 500 m. /po 250 m od osi linii/.

3.9.7 Elektroenergetyka

Pozostawia się przebiegającą przez teren gminy linię NN 400kV Dolna Odra oraz linię WN 110kV relacji Słupsk – Darżyno - Lębork. Nie przewiduje się możliwości bezpośredniego włączenia do tych linii na terenie gminy.

Źródłami zasilania terenu gminy pozostaną stacje 110/15kV w Darżynie gm. Potęgowo, miasta Słupska oraz Gałęźni Małej gm. Kołczygłowy. Teren gminy zasilany będzie z trzech linii magistralnych:

- linii magistralnej SN-15 kV nr 318 i 118 wyprowadzonej z rozdzielni w Żelkowie,
- linii magistralnej SN-15kV nr 110 Darżyno – Słupsk przebiegającej przez południową część gminy,
- linii magistralnej SN-15 kV nr 153 Żelkowo-Gałęźnia Mała wyprowadzonej z GPZ w Gałęźni Małej,

Przewiduje się adaptację punktów włączenia, przebieg, układ odbiorów zasilanych przez poszczególne linie oraz stacje transformatorowe 15/0,4 kV na terenie gminy.

Zgodnie z informacjami Zakładu Energetycznego w Słupsku S.A. Rejonu Energetycznego w Lęborku do 2005 roku na terenie gminy przewidywane są następujące inwestycje:

- modernizacja linii 15 kV Nr 318 Darzyno – Wiatrowo,
- modernizacja stacji transformatorowej w miejscowości Łebień,
- budowa stacji transformatorowej na terenie miejscowości Damno,
- budowa stacji transformatorowej na terenie miejscowości Skibin,

Przewiduje się pozostawienie dwóch obiektów „małej energetyki”, które nie retencjonują wody, a jedynie pracują na bieżących przepływach rzeki Łupawy - wykorzystując spad powstały ze spiętrzenia wody w korycie. Zakłada się realizację kolejnych dwóch obiektów „małej energetyki” na rzece Łupawie /w miejscowościach Bobrowniki Młyn i Strzyżyno/. Wytwarzana energia elektryczna w elektrowniach wodnych przekazywana będzie do istniejących sieci elektroenergetycznych.